

***PROTOCOL
FESTIU
DE LA CIUTAT
DE BARCELONA***

Als barcelonins ens agrada fer festa al carrer. I compartir-la. Per això a casa nostra les festes i celebracions de tradició popular i consolidada tenen una importància cabdal. A més, fan un paper integrador fonamental en una ciutat que acull cultures d'arreu del món, i són també molt apreciades pels qui ens visiten. Ens convé, doncs, preservar-les i enfortir-les.

Cada 24 de setembre, diada de la Mercè, a la plaça de Sant Jaume a dos quarts d'una del migdia, després del Seguici d'autoritats i dels solemnes balls de l'Àliga i els Gegants de la Ciutat, se celebra la Diada Castellera de Colles Locals.

Cada 12 de febrer, diada de Santa Eulàlia, a dos quarts de vuit del vespre s'inicia a la plaça de Sant Josep Oriol la processó de les Laies, una cercavila singular on només participen gegantes.

Durant la Fira de Santa Llúcia, els caps de setmana, al punt del migdia, la tradicional Carrassa de Nadal escup caramels als nens i nenes que la segueixen.

Els qui participen habitualment en aquestes activitats ja ho saben, tot això. Però aquests actes, i molts més, són patrimoni de tots els barcelonins i barcelonines, i els detalls del seu desenvolupament, el lloc on se celebren, el recorregut que fan, els horaris, les entitats que hi participen, etc., han d'estar a l'abast de tothom. Aquest és el propòsit del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona.

Tant les festes i celebracions centenàries com les que fa poc que s'han incorporat al dens calendari d'activitats festives han estat recollides en aquest protocol, que es complementa amb el que han fet alguns districtes de la ciutat.

El que teniu a les mans no és pas un document tancat, sinó susceptible d'incorporar canvis i novetats. Perquè les celebracions evolucionen, algunes imperceptiblement, d'altres de manera profunda, la qual cosa és un senyal nítid de la seva vitalitat.

Xavier Trias

Alcalde de Barcelona

SUMARI

Preàmbul	pàg. 8
<i>I. FESTES I CELEBRACIONS EN PROTOCOL</i>	pàg. 11
LES FESTES DE SANTA EULÀLIA La col·locació del penó La Gegantona Laia El <i>Ball de Santa Eulàlia</i> La ballada de sardanes Els concerts Concert de la Cobla Ciutat de Barcelona Concert de la Banda Municipal de Barcelona La Processó de les Laies Els protocols i balls de l'Àliga de la Ciutat El Seguici de Santa Eulàlia La diada castellerà Els correfocs Altres propostes festives de les Festes de Santa Eulàlia	pàg. 13
LA FESTIVITAT DEL CORPUS CHRISTI L'ou com balla La ballada de sardanes La Processó Festiva de Corpus Els gegants de Corpus Altres propostes festives de la festivitat del Corpus Christi Itinerari de portes obertes Exposició del Seguici Popular de Barcelona	pàg. 27
LES FESTES DE LA MERCÈ El Seguici Popular de Barcelona El Seguici inaugural El Toc d'inici El Matí de festa major Les matinades de grallers Les galejades de trabucaires Els balls i la Passada de Gegants i Nans El Seguici d'autoritats Els balls de l'Àliga de la Ciutat i els Gegants de la Ciutat	pàg. 33

Les diades castelleres			
La Diada Castellera de la Mercè (o de Colles Locals)			
La Diada Castellera de Colles Convidades			
El <i>Galop de la Mercè</i>			
La Cavalcada de la Mercè			
El Correfoc			
La Banda Municipal de Barcelona			
La Cobla Ciutat de Barcelona			
El Concurs de Colles Sardanistes			
El cant coral			
Altres propostes festives de les Festes de la Mercè			
Falcons			
Xambanga			
La Passejada de Bèsties / Nit de les Bèsties			
La Tabalada			
El Correfoc dels Petits Diables			
Balls de bastons: Matí bastoner			
El MercèDansa			
Altres danses o activitats amb esbarts dansaires			
La sardana			
ELS TRES TOMBS DE BARCELONA		pàg. 59	
EL CARNAVAL DE BARCELONA		pàg. 63	
<i>L'Arribo</i>			
<i>Els Saraus</i>			
<i>La Rua</i>			
<i>L'Enterro</i>			
Els gegants del Carnaval			
LA NIT DE SANT JOAN		pàg. 69	
La Flama del Canigó (els Focs de Sant Joan)			
CICLE FESTIU NADALENC: NADAL A BARCELONA		pàg. 73	
L'enllumenat de carrers i el pessebre de la plaça de Sant Jaume			
Les fires de Nadal			
Personatges barcelonins singulars			
La Carassa de Nadal			
L'Home dels Nassos			
La Nit de cap d'any			
La Cavalcada de Reis			
			2. SEGUIMENT I REVISIÓ DEL PROTOCOL FESTIU DE LA CIUTAT DE BARCELONA
			pàg. 81
			LA COMISSIÓ DE SEGUIMENT DEL PROTOCOL FESTIU DE LA CIUTAT DE BARCELONA
			pàg. 84
			1. Definició
			2. Composició
			3. Procés de selecció
			4. Nomenament
			5. Funcions
			6. Mandat i renovació
			7. Cessament
			8. Constitució
			9. Reunions de treball i acords
			MODIFICACIÓ DEL TEXT DEL PROTOCOL FESTIU DE LA CIUTAT DE BARCELONA
			pàg. 87
			PUBLICACIÓ DEL PROTOCOL FESTIU DE LA CIUTAT DE BARCELONA
			pàg. 87
			3. DOCUMENTS ANNEXOS
			pàg. 89
			Annex I
			Imatgeria festiva en protocol: figura, construcció, propietari, administrador. Balls, músiques, coreografies i representacions
			pàg. 90
			Annex II
			Administració i entitats concurrents a cada activitat en protocol
			pàg. 94
			Annex III
			Protocol del Seguici Popular de Barcelona
			pàg. 100
			Annex IV
			Protocol de les diades castelleres de les festes de la ciutat
			pàg. 108
			Annex V
			Celebracions de territori limitat d'arrelada tradició barcelonina
			— Proposta de redacció de protocols de districtes i barris
			— Relació de festes, tradicions, costums i elements singulars de barris, districtes o d'antigues viles susceptibles d'entrar en protocol
			pàg. 110
			Annex VI
			Reflexions de la Comissió de Redacció
			per a la Millora dels Actes Festius de la Ciutat
			pàg. 114

PROTOCOL FESTIU DE LA CIUTAT DE BARCELONA

Preàmbul

Aquest protocol té com a objectiu fixar en un document els actes del calendari festiu tradicional de Barcelona. També s'hi fixen els actes d'arrel tradicional de nova creació la reiteració dels quals com a proposta festiva i el seu reconeixement els atorguen un caràcter singular que els distingeix.

Aquest protocol abasta actes de festes i celebracions reconegudes com a pròpies a tot Barcelona, distintives de tot el territori municipal i que s'han consolidat com a convocatòria festiva per a tots els ciutadans sense cap mena d'exclusió.

Es reconeix la importància i la singularitat de totes les festes i celebracions arrelades en qualsevol part del territori barceloní (districte, barri, carrer, plaça...), i se'n recomana també la redacció de protocols específics per part de les entitats i els organismes vinculats més propers.

Els actes, les solemnitats i les cerimònies de les festes i les celebracions incloses en aquest protocol són els que han esdevingut, per a la població, imprescindibles i insubstituïbles com a elements distintius, singulars i definitoris:

1. Els actes protocol·laris que basteixen la litúrgia de la festa i que li donen significat.
2. Els actes esdevinguts emblemàtics, que la ciutadania identifica amb la festa, sense els quals seria impensable.
3. Les activitats que són expressió de la cultura popular i tradicional barcelonina i exponent de la xarxa associativa de la ciutat.
4. Les activitats fruit de la proposta i la implicació de les institucions i de la xarxa associativa de la ciutat.
5. Les activitats fruit de l'exercici de la ciutat com a capital de l'àmbit cultural català i de l'arrelada tradició barcelonina de convit i intercanvi amb altres territoris.

Aquest protocol respon a una realitat festiva actual: les festes i les celebracions de tradició consolidada que tenen un reconeixement ciutadà i una presència continuada i vigent. Tanmateix, resten obertes, mitjançant la Comissió de Seguiment, a l'evolució de la mateixa celebració i a les noves propostes de caràcter col·lectiu que, amb la consolidació i l'acceptació, puguin ser susceptibles de ser incloses en futures revisions.

La fixació del patrimoni festiu en el protocol no comporta fossilitzar els actes festius ni les cerimònies que s'hi recullen. És per això que s'encarrega el seguiment d'aquest protocol com a testimoni del seu compliment i per constatar-ne l'evolució i l'actualització dels actes. També s'encarrega el seguiment de noves propostes per a la seva inclusió al protocol. I es preveu la possibilitat de modificacions, correccions i noves inclusions com a fruit del seguiment i el consens en funció de les necessitats dels col·lectius actuant, els usuaris i la mateixa celebració.

No és pretensió d'aquest protocol preservar res que no es preservi per la seva mateixa vitalitat i presència. Aquest protocol protegirà les manifestacions tradicionals i la singularitat barcelonina de les festes i celebracions de la ciutat de la banalització i la festivalització, un concepte estrany en el que han de ser els trets distintius, rituals i repetitius de la festa.

Aquest protocol vetlla per la continuïtat i la coherència de les activitats festives consolidades i acceptades com a pròpies per la ciutat i, en un marc de consens i de diàleg, les preserva de les circumstàncies conjunturals en les seves formes i els seus continguts tradicionals.

1. ***FESTES I CELEBRACIONS EN PROTOCOL***

LES FESTES DE SANTA EULÀLIA

La celebració de la diada de Santa Eulàlia com a festa de la ciutat és una realitat relativament recent. Santa Eulàlia i la seva diada, però, des de fa segles han estat presents en la vida dels ciutadans i ciutadanes de Barcelona. La figura de santa Eulàlia, la seva tradició, la llegenda i la història són un referent importantíssim en l'imaginari col·lectiu i en la tradició oral de diverses generacions de barcelonins. La seva personalitat perseverant, coherent i valenta davant de l'opressor malgrat la feblesa de la seva figura, representada iconogràficament com una nena de tretze anys, ha bastit al seu voltant un reconeixement popular que ha servit de model, en diversos moments històrics, per a tota una ciutat. La seva representació en monuments i edificis, els llocs i els espais urbans vinculats a la seva tradició i el seu llegendari són una presència ineludible a la ciutat. Però la celebració festiva, com entenem la festa actual, malgrat algunes representacions populars, jocs i balls que ens remeten al segle XVIII en alguns barris de la vella Barcelona i de Sarrià, ha estat inconstant i circumscrita primordialment als actes litúrgics de l'església catòlica i a la celebració institucional del consistori barceloní fins entrats els anys vuitanta del segle passat. És a partir del 1983, per iniciativa de les colles de gegants de Ciutat Vella (del Pi i de la Plaça Nova), i del 1985 amb Maria Aurèlia Capmany, l'aleshores regidora de Cultura, que es comencen a posar les bases per al que en l'actualitat s'ha consolidat com a festa d'hivern de la ciutat. Als anys vuitanta la iniciativa popular de l'Associació Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella, amb la ràpida incorporació a la festa de molts actes majoritàriament d'arrel tradicional la consoliden com la Festa Major d'Hivern de Ciutat Vella. Paral·lelament la iniciativa municipal central, orientada

sobretot a la realització d'actes culturals en espais tancats, té una durada curta. És a partir del 1997, amb la unió d'esforços de l'Institut de Cultura, el Districte de Ciutat Vella i el sector associatiu de la cultura popular i tradicional, que pren cos el que avui ja és la Festa d'Hivern de Barcelona, les Festes de Santa Eulàlia. Primer les festes es basteixen com la gran festa de ciutat de la cultura popular i tradicional amb l'aportació d'activitats per part de les diferents disciplines de la tradició festiva i, més tard, en la festa dels més petits, feta per nens i nenes i adreçada a un públic familiar. Sense perdre el seu component de manifestacions festives d'arrel tradicional, s'incorpora a la programació un seguit d'activitats realitzades pels més menuts dels més diversos col·lectius de cultura popular, tradicional i artística.

Tota aquesta nova tradició i el reconeixement ciutadà han consolidat un seguit d'actes que configuren el model festiu propi i singular de les Festes de Santa Eulàlia, que, després d'haver assolit una manera reiterada d'actuació i una litúrgia festiva determinada, avui es fixen en aquest protocol.

Santa Eulàlia se celebra el 12 de febrer i les seves festes s'estenen des del cap de setmana anterior o fins al cap de setmana posterior, segons el dia de la setmana en què s'escaigui la diada de Santa Eulàlia. Si la diada de Santa Eulàlia s'escau en dilluns o dimarts, les festes se celebren des del divendres anterior fins aquest dia. Si s'escau en dimecres, dijous o divendres, les festes se celebren des d'aquest dia fins al diumenge següent. I si la diada de Santa Eulàlia s'escau en dissabte o diumenge, les festes se celebren de divendres a diumenge.

La col·locació del penó

L'acte més simbòlic i antic de la festa d'hivern de la ciutat és la cerimònia de col·locació del Penó de Santa Eulàlia —senyera històrica de la ciutat— a la balconada principal del palau de la Casa de la Ciutat a càrrec de l'alcalde. La cerimònia se celebra el 12 de febrer (diada de Santa Eulàlia) a tres quarts de deu del matí. En l'acte han de ser presents l'alcalde i el consistori en ple. L'alcalde de la ciutat surt al balcó acompanyat pels regidors i procedeix a la col·locació de l'antic penó mentre sona l'himne nacional de Catalunya, *Els segadors*, i els mossos d'esquadra i els guàrdies municipals de servei en els respectius palaus es posen fermes i saluden el penó. La cerimònia disposa de la presència de la Gegantona Laia i la Secció Muntada de la Guàrdia Urbana. Tot seguit se celebra una jornada de portes obertes a la Casa de la Ciutat. El penó resta a la balconada presidint la festa tota la diada de Santa Eulàlia.

La Gegantona Laia

La Gegantona Laia, figura d'imatgeria festiva de propietat municipal, és el símbol festiu de la celebració de Santa Eulàlia. La peça, inspirada en el dibuix del cartell de les festes de 1997, obra de la il·lustradora Carme Soler i Vendrell, va ser construïda el 1998 per l'artista imatger Xavier Jansana. La figura de la Laia representa una nena barcelonina del segle *iv* i simbolitza l'esperit valent i solidari de les dones barcelonines. Des de la seva presentació la figura és portada i ballada pels geganters més joves de l'Associació Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella de Barcelona. La Gegantona Laia presideix les festes des del vestíbul del Palau de la Virreina, on resta exposada —mentre no participi en cap acte— tots els dies de la celebració. La Laia participa en els actes de col·locació del penó, el pregó, la Processó de les Laies i el Seguici de Santa Eulàlia. En aquest darrer la Gegantona Laia desfila i balla acompanyada per una cobla infantil de flabiols i violins. La Gegantona Laia té un ball protocol·lari, *El ball de la Laia*, una composició de Gener Salicrú que balla el diumenge de la festa al final del seguici a la plaça de Sant Jaume, a tres quarts d'una del migdia, interpretat per una cobla infantil de flabiols i violins. Les nenes i els nens i les noies i els nois portadors i balladors de la Gegantona Laia porten un vestuari escaient per a l'ocasió.

El Ball de Santa Eulàlia

El *Ball de Santa Eulàlia* és una creació del mestre Carles Mas per ser ballada pels Gegants de la Plaça Nova inspirada en una melodia popular del segle *xviii* que formava part d'una representació de la vida de santa Eulàlia. De la música del *Ball de Santa Eulàlia* hi ha diverses versions que sonen en diferents moments de la celebració de les festes. Per a gralles, la versió del grup La Pessigolla; per a cobla de sardanes, la versió del mestre Jordi León, i per a cobla de ministrers, la versió del mestre Jordi Fàbregas. Aquest ball és un dels moments més solemnes de les Festes de Santa Eulàlia. Al llarg de la celebració de les festes, el ball, a càrrec dels Gegants de la Plaça Nova,

és ballat en diverses ocasions. Dins de la Processó de les Laies, el 12 de febrer a les vuit del vespre, davant de la imatge de santa Eulàlia col·locada a la fornícula situada on es troben el carrer de Sant Sever i la baixada de Santa Eulàlia, el ball és ballat per les dues gegantes de la Plaça Nova, Laieta i Laia (centenària i nova) i la música, interpretada per un grup de grallers. En finalitzar la processó, a la plaça de Sant Jaume i davant el Penó de Santa Eulàlia tornen a ballar les dues gegantes de la Plaça Nova amb música interpretada per la cobla que té la titularitat de Cobla Ciutat de Barcelona. El diumenge de la celebració, i dins el Seguici de Santa Eulàlia, a les dotze del migdia, davant de la imatge de Santa Eulàlia col·locada a la fornícula situada on es troben el carrer de Sant Sever i la baixada de Santa Eulàlia el ball és ballat pels Gegants Nous de la Plaça Nova, Roc i Laia. Al final del seguici a la plaça de Sant Jaume, a tres quarts d'una del migdia, s'incorporen a la ballada la resta de gegants de Ciutat Vella. En ambdues ocasions la música del ball és interpretada per un grup de grallers. Encara hi ha una altra representació del *Ball de Santa Eulàlia*, en aquest cas com a representació moderna d'un acte sacramental a càrrec de l'Esbart Santa Eulàlia el dissabte de la celebració i dins de la Mostra d'Esbarbs Dansaires de Ciutat Vella.

La ballada de sardanes

El dia de Santa Eulàlia, el 12 de febrer, a la plaça de Sant Jaume a dos quarts de set del vespre se celebra la tradicional ballada de sardanes a càrrec de la cobla que té la titularitat de Cobla Ciutat de Barcelona, que finalitza, coincidint amb l'arribada de la Processó de les Laies, amb la interpretació del *Ball de Santa Eulàlia* (versió per a cobla del mestre Jordi León). Les Festes de Santa Eulàlia també integren —tot potenciant-les amb infraestructura— les ballades i audicions de sardanes habituals d'entitats sardanistes que es desenvolupen en els espais de la festa: dissabte al vespre al Pla de la Seu (Obra Sardanista Violetes del Bosc), diumenge al migdia al Pla de la Seu (Unió de Colles Sardanistes) i diumenge al vespre —només quan hi coincideix— a la plaça de Sant Jaume (Agrupació Cultural Folklorica Barcelona).

Els concerts

El concert de la Cobla Ciutat de Barcelona, a càrrec de la cobla que té la titularitat de Cobla Ciutat de Barcelona, se celebra el divendres de les festes a les vuit del vespre i en recinte tancat (a la seu de la catedral de Barcelona o en un altre espai). El concert és especialitzat en cada edició de les festes.

El concert de la Banda Municipal de Barcelona se celebra el dissabte de les festes a les dotze del migdia a la plaça de Sant Jaume o en un altre espai de la festa. Comprèn un repertori d'acord amb el motiu i l'edició de les festes.

La Processó de les Laies

La Processó de les Laies és un dels actes populars més antics de la celebració actual de la festa de Santa Eulàlia. L'acte va néixer el 1984 en les celebracions de la festa d'hivern de Ciutat Vella. Consisteix en la concentració, la desfilada i els balls de gegantes. Aquest dia totes les gegantes esdevenen i són anomenades Laia. L'acte se celebra la diada de Santa Eulàlia, el 12 de febrer, a partir de les set del vespre a la plaça de Sant Josep Oriol. Mentre es concentren les gegantes participants el públic és convidat a una xocolatada en la qual es distribueix una de les menges de la diada: les aspes de Santa Eulàlia, un dolç en forma d'aspa, de pasta de briox ensucrat i amb cireres confitades. A dos quarts de vuit del vespre s'inicia pròpiament la processó. La desfilada, encapçalada per les *laies* de la Plaça Nova i del Pi i, des del seu naixement, per la Gegantona Laia, amb l'acompanyament musical de formacions de grallers, recorre el carrer del Pi, la plaça de Cucurulla, el carrer dels Boters, la plaça Nova, els carrers del Bisbe, Sant Sever, la baixada de Santa Eulàlia, el carrer dels Banys Nous, de Ferran i la plaça de Sant Jaume. Davant de la imatge de santa Eulàlia col·locada a la fornícula situada on es troben el carrer de Sant Sever i la baixada de Santa Eulàlia, a les vuit del vespre, i després de fer una ofrena floral, les dues gegantes de la Plaça Nova, Laieta i Laia (centenària i nova) desenvolupen el *Ball de Santa Eulàlia*, amb música interpretada per un grup de grallers. En arribar a la plaça de Sant Jaume tota la cercavila desfila sota el penó de Santa Eulàlia que presideix la balconada principal de la Casa de la Ciutat, l'ajuntament. Les gegantes se situen al centre de la plaça i com a cloenda de la processó, a dos quarts de nou de la nit, repeteixen el ball amb música interpretada per la cobla que té la titularitat de Cobla Ciutat de Barcelona.

Els protocols i balls de l'Àliga de la Ciutat

Aquest acte correspon a la fusió de dues activitats de la festa d'hivern de la ciutat. Una de tradició arrelada dins les Festes de Santa Eulàlia: la Passejada Cívica, consistent en un itinerari comentat per diferents indrets de tradició eulàliena, amb explicacions sobre la història, els costums, les llegendes, anècdotes, singularitats dels diferents llocs i a càrrec d'un personatge de reconeguda solvència i/o popularitat. I d'altra banda hi ha el ball d'honor de l'Àliga de la Ciutat als guardonats dels Premis Ciutat de Barcelona. Tant una com l'altra fórmula de celebració finalitzaven en un dels moments més solemnes i bells de les Festes de Santa Eulàlia, el ball de l'Àliga de la Ciutat al presbiteri, i davant l'altar, de la basílica de Santa Maria del Mar. La celebració en la seva formulació actual consisteix en una desfilada cívica que es desenvolupa el divendres de la festa (si la diada de Santa Eulàlia s'escau en divendres aquest acte se celebra el dissabte següent), a les vuit del vespre, que s'inicia a la plaça de Sant Jaume i avança per diferents carrers fins a la plaça de Santa Maria del Mar. Hi participa l'Àliga de la Ciutat precedida per una rèplica del penó de Santa Eulàlia, acompanyada musicalment per una formació tradicional de ministrers. L'Àliga és escortada pel Lleó de Barcelona i els Gegants de Santa Maria del Mar. En finalitzar la desfilada, a la plaça de Santa Maria, el Lleó i els Gegants de Santa Maria del Mar dansen els seus respectius balls. Tot seguit la solemne comitiva entra a la basílica de Santa Maria del Mar on l'Àliga de la Ciutat balla cerimoniosament, al presbiteri i davant l'altar, el seu ball tradicional interpretat musicalment per una formació de ministrers.

El *ball d'honor de l'Àliga de la Ciutat* es du a terme en l'acte de lliurament dels **Premis Ciutat de Barcelona**, al Saló de Cent o en un altre espai de la cerimònia, com a reconeixement als guardonats de cada edició.

El Seguici de Santa Eulàlia

El Seguici de Santa Eulàlia forma part de l'acte més antic de la festa d'hivern de la ciutat. S'esdevé en la part més solemne i singular d'un acte que neix dins de la celebració de la Festa d'Hivern de Ciutat Vella i d'iniciativa popular: la Trobada de Gegants. L'any 1983, el dissabte 12 de febrer, diada de Santa Eulàlia, les colles dels gegants del Pi i de la plaça Nova decideixen trobar-se i fer una cercavila. Amb aquesta petita celebració van néixer les Festes de Santa Eulàlia contemporànies. La Trobada de Gegants pren cos com un dels actes centrals de la festa a Ciutat Vella que, en esdevenir festa de ciutat, dóna pas a la celebració del Seguici de Santa Eulàlia. En el marc de la Trobada de Gegants, se celebra el diumenge de la festa a partir de les deu del matí a la plaça Reial amb la concentració de tots els participants. La desfilada s'inicia a les onze del matí i recorre la Rambla, Portaferriça, la plaça de la Cucurulla, el carrer dels Boters, la plaça Nova, els carrers del Bisbe i de Sant Sever, la baixada de Santa Eulàlia, els carrers dels Banys Nous i Ferran i la plaça de Sant Jaume. Segons el *Protocol del Seguici Popular de Barcelona* (annex III) el Seguici de Santa Eulàlia s'ordena de la manera següent: la Gegantona Laia amb la rèplica del penó de Santa Eulàlia i acompanyada per una cobla infantil de flabiol i violins, a continuació el Bestiari Històric de la Ciutat: els Cavallets Cotoners de Barcelona, l'Àliga de la Ciutat, el Lleó de Barcelona, la Mulassa de Barcelona, el Bou de Barcelona, el Drac de la Ciutat Vella de Barcelona, la Víbria de Barcelona i la Tarasca de Barcelona. A continuació el bestiari festiu i els balls populars de Ciutat Vella que vulguin participar-hi. Tot seguit desfila la Trobada de Gegants a Ciutat Vella encapçalada pels gegants (i gegantons, nans i capgrossos) de la Ciutat, del Pi, de la Plaça Nova, de Santa Maria del Mar, la resta de gegants de Ciutat Vella per ordre d'antiguitat, la resta de gegants de la ciutat que vulguin participar-hi i la resta de gegants i grups convidats de fora de ciutat. D'acord amb el *Protocol del Seguici Popular de Barcelona* (annex III) els grups musicals que par-

ticipin com a acompanyament musical dels diferents elements components del Seguici Popular de Barcelona seran els suficients i de qualitat reconeguda, i amb les característiques de les cobles de ministrers, cobles de sardanes, cobles de tres quartans, mitges cobles i formacions de grallers, dolçainers, cornamusaïres, flabiolaïres i percussió. En passar el Seguici de Santa Eulàlia davant de la imatge de santa Eulàlia col·locada a la fornícula situada on es troben el carrer de Sant Sever i la baixada de Santa Eulàlia, després d'una ofrena floral, els Gegants Nous de la Plaça Nova, Roc i Laia, ballen el *Ball de Santa Eulàlia* interpretat musicalment per un grup de grallers. En arribar a la plaça de Sant Jaume els diferents elements participants en el Seguici de Santa Eulàlia se situen plantats davant la façana de l'Ajuntament, la Casa de la Ciutat. Al centre la Gegantona Laia, els gegants i l'Àliga de la Ciutat. A la dreta el Bestiari Històric de Barcelona i la resta de bestiari festiu i balls populars. I a l'esquerra els gegants del seguici, els Gegants de Ciutat Vella i la resta dels gegants que aniran ocupant tota la plaça. Al centre de la plaça es fa un gran espai en forma de rotllana per executar els balls protocolaris que tancaran el Seguici de Santa Eulàlia. L'ordre dels balls és el següent: *Ball de la Gegantona Laia*, *Ball de l'Àliga de la Ciutat*, *Ball dels gegants de la Ciutat* i *Ball de santa Eulàlia* a càrrec dels Gegants Nous de la Plaça Nova, a la part final del ball s'incorporen a la ballada la resta de gegants de Ciutat Vella. Les diferents melodies són interpretades per les formacions musicals que han acompanyat cada element al llarg del Seguici. Els balls es desenvolupen presidits des de la balconada principal de l'Ajuntament per les autoritats municipals electes.

La diada castellera

La diada castellera de les Festes de Santa Eulàlia se celebra el diumenge de la festa a la plaça de Sant Jaume, finalitzats els balls del Seguici, a la una del migdia, i presidida des de la balconada principal de la Casa de la Ciutat per les autoritats municipals electes. La participació és oberta a la totalitat de les colles castelleres de la ciutat de Barcelona i per acord de la Coordinadora de Colles Castelleres de la Ciutat de Barcelona. L'acte pròpiament comença quan les colles participants es troben a la plaça Nova a dos quarts d'una del migdia i inicien una cercavila pel carrer del Bisbe. En arribar davant de la porta de la catedral coneguda com de Santa Eulàlia les diferents colles fan uns pilars d'honor. Tot seguit continua la cercavila fins a la plaça de Sant Jaume, on les colles fan entrada amb pilars carregats caminant per l'ordre de col·locació a la plaça que la Coordinadora de Colles Castelleres de la Ciutat de Barcelona té acordada. El Protocol particular de les diades castelleres de les festes de la ciutat de Barcelona (annex IV), pel que fa a les Festes de Santa Eulàlia, assenyala que en el cas que en la diada participin fins a tres colles, es faran les tres rondes tradicionals, amb dret a repetició, i pilars de comiat. En el cas que hi participin més de tres colles, es farà una primera ronda simultània de totes les colles i dues rondes sense dret a repetició, per l'ordre establert a la plaça per l'acord de la Coordinadora de Colles Castelleres de la Ciutat de Barcelona. En finalitzar les tres rondes les colles participants tenen el dret a una ronda de repetició. Clouen la diada els pilars de comiat de totes les colles participants.

Els correfocs

Les Festes de Santa Eulàlia gaudeixen de dos correfocs que per la continuïtat temporal de la seva realització esdevenen un sol acte. El més antic és el que neix en la Festa d'Hivern de Ciutat Vella del 1987 i on participen colles de diables i bestiar de foc dels barris de Ciutat Vella. L'altra neix quan part de les Festes de Santa Eulàlia van evolucionar vers una festa per a nenes i nens, amb la participació de les colles infantils de diables i el bestiar de foc. Els correfocs de Santa Eulàlia se celebren el diumenge de la festa al llarg de la tarda i el vespre. Comença a les cinc de la tarda a la Rambla i arriba fins a la plaça de Sant Jaume, amb una tabalada, la desfilada dels grups de percussió de totes les colles de diables i bèsties de foc participants en el correfoc. A les sis de la tarda surt per la porta de l'Ajuntament i cada colla fa un lluïment: comença el correfoc infantil de Santa Eulàlia —conegut com “el Correfoc dels Petits”— que recorre diversos carrers del barri Gòtic fins al Pla de la Seu. Hi participen, voluntàriament, totes les colles infantils de diables i de bestiar de foc de Barcelona. Clou el correfoc infantil l'encesa pirotècnica conjunta de totes les colles participants pels volts de dos quarts de vuit del vespre. El final del correfoc infantil dona pas a l'inici a la plaça Nova del Correfoc de Santa Eulàlia. Hi participen colles de diables i bestiar de foc dels barris de Ciutat Vella i algun grup convidat. Recorre diversos carrers del barri Gòtic fins al Pla de la Seu i l'avinguda de la Catedral, on finalitza amb els lluïments pirotècnics de tots els grups de diables i bèsties de foc. El final del Correfoc, pels volts d'un quart de nou de la nit, acostuma a ser la cloenda de les Festes de Santa Eulàlia.

Altres propostes festives de les Festes de Santa Eulàlia

L'estreta col·laboració que l'organització de la festa ha establert amb diferents sectors culturals i artístics de la ciutat ha donat fruit en la creació i realització d'activitats festives i culturals que, si bé no són subjectes de cap protocol d'actuació i no comporten una litúrgia festiva determinada, són mereixedores d'una atenció especial que garanteixi la seva vitalitat i que generi noves fites creatives i de participació.

- Mostra del Bestiar Festiu de Catalunya
- Concert coral de la Federació Catalana d'Entitats Corals
- Exposició i trobada de gegantons infantils i d'escola
- Mostra de balls de gegantons infantils
- Mostra d'esbarts dansaires infantils
- Actuacions de corals infantils
- Actuacions infantils d'escoles de dansa
- Actuacions infantils d'escoles de música

LA FESTIVITAT DEL CORPUS CHRISTI

La festivitat del *Corpus Christi* se celebra onze dies després de la Pentecosta o, el que és el mateix, el dijous següent de la capvuitada de la festa de la Pasqua Granada. Aquesta celebració mòbil en el calendari solar, que es regula com les pasqües pel calendari lunar, situa la festa del Corpus en les darreres setmanes de la primavera. Des que la diada del Corpus va deixar de ser festa laboral la seva celebració trasllada alguna de les manifestacions festives del dijous al diumenge següent. Des de la seva instauració el 1264 com la festa d'exaltació del cos de Crist, i sobretot des del 1316 amb la generalització per tot Europa de la seva processó, la celebració de la festivitat del *Corpus Christi* al llarg dels darrers sis segles ha estat un esdeveniment religiós, social, cultural i festiu de gran transcendència. La seva condició de festa instaurada fa d'aquesta festa inventada una celebració moderna sense precedents històrics i essencialment urbana. A la ciutat de Barcelona la celebració del Corpus, i sobretot de la seva processó, des que es va instaurar el 1320, ha estat i és la manifestació festiva, cívica i religiosa més lluada de la ciutat i model, pel que fa als continguts, formes i funcions, d'altres celebracions d'arreu del país. La seva posada en escena solemne, lúdica i didàctica alhora, mitjançant un seguit de manifestacions teatrals de caràcter itinerant, amb elements escenogràfics que van bastint cada vegada amb més riquesa els entremesos, és l'origen de gran quantitat de manifestacions folklòriques del país: gegants, capgrossos, bestiari, balls de diables i tot un seguit de danses i músiques que conformen gran part del patrimoni oral i immaterial de la ciutat i de tot el país. Com a festa urbana, el Corpus al llarg

de la seva història va integrant tot el teixit social de la ciutat i li atorga responsabilitats en la seva celebració. D'aquesta manera la festa del Corpus ha estat durant segles l'autèntica festa major de la ciutat. Desapareguda la processó a la fi dels anys setanta del segle passat, l'any 1992 diverses entitats de cultura popular i tradicional i l'Ajuntament de Barcelona van decidir recuperar per a tota la ciutadania una de les festes més antigues i lluïdes que al llarg de la història s'han celebrat a la ciutat: el Corpus. I ho van fer en dos dels seus aspectes més populars i participatius que, ahora, són fruit de l'herència col·lectiva dels barcelonins: potenciant *L'ou com balla* i restituint la Processó Festiva del Corpus.

L'ou com balla

L'ou com balla és una de les tradicions més singulars de Barcelona que, almenys des del 1637, ha distingit la ciutat per la diada del Corpus. És un costum consistent a fer ballar un ou, prèviament buidat, dalt del raig d'aigua de brolladors i fonts ornamentals de claustres, patis i jardins singulars de diverses institucions, però també de cases privades. Les fonts i els brolladors són guarnits amb ornaments florals que distingeixen tot l'espai. El doll on balla l'ou és embolcallat per una cistella que recull l'ou si cau i el torna a adreçar al raig d'aigua. És costum i tradició que aquesta cistella sigui guarnida amb cireres. Mai no s'ha interromput aquesta tradició autènticament barcelonina molt arrelada a l'imaginari dels ciutadans. *L'ou com balla* del claustre de la Seu Catedral i el del pati de la Casa de l'Ardiaca, seu de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, són els més tradicionals i populars. El costum, però, s'ha estès a altres fonts d'edificis públics, religiosos i privats: la Reial Acadèmia de les Bones Lletres, el Palau del Lloctinent —Arxiu de la Corona d'Aragó—, el Verger del Museu Frederic Marès, l'Ateneu Barcelonès, l'església de Santa Anna, l'església de la Puríssima Concepció o el Col·legi de les Escolàpies del carrer de Roger de Llúria. Aquest joc d'aigua, d'origen discutit, es creu que va néixer com un divertiment importat amb el qual els nobles i burgesos de la ciutat s'entretenien tot esperant el pas de la processó. També és interpretat com l'exaltació de la primavera en la seva plenitud, l'esclat de la fecunditat amb el raig d'aigua, la vida que reneix amb l'ou. També té la seva interpretació d'acord amb la celebració religiosa de la diada: l'ou representa l'exaltació de l'eucaristia pel damunt del calze, és a dir, de la cistella que recull i embolcalla el doll d'aigua ricament guarnida de flors i cireres. *L'ou com balla* es pot visitar el mateix dijous de *Corpus Christi* i, en la majoria dels espais, fins al diumenge següent.

La ballada de sardanes

El dijous festiu del *Corpus Christi*, a la plaça de Sant Jaume a les set del vespre, se celebra la tradicional ballada de sardanes de Corpus a càrrec de la cobla que té la titularitat de Cobla Ciutat de Barcelona.

La Processó Festiva de Corpus

La processó, celebrada a Barcelona des del 1320, és un patrimoni cultural immaterial de la ciutat i dels seus ciutadans. La processó del Corpus barceloní durant segles ha estat la veritable festa major de la ciutat. En la seva vessant civil i popular ha estat l'origen de molts balls i elements d'imatgeria festiva: els gegants, els capgrossos, el bestiar i altres danses i entremesos que són fruit de la imaginació popular exposada en el gran aparador que històricament ha estat i és la processó de Corpus. La processó festiva actual està formada pel Seguici Popular de Barcelona ampliat segons el seu protocol particular (annex III). Des del 1992, l'Ajuntament de Barcelona ha organitzat aquest seguici brillant i festiu, integrat pels gegants de la Ciutat, del Pi, de Sant Roc de la Plaça Nova, Nous de la Casa de Caritat i de Santa Maria del Mar, els Capgrossos Macers de la ciutat i el nan Cu-cut de la Plaça Nova, l'Àliga de la Ciutat, els Cavallets Cotoners, el Lleó, la Mulassa, el Bou, la Víbria, el Drac, la Tarasca i el Dofí, els balls de bastons, el ball de cercolets, els falcons i els Castellers de Barcelona, la Banda Municipal de Barcelona i diversos grups de música tradicional i popular. Des d'aleshores aquest seguici popular precedeix la processó del *Corpus Christi* de la Seu Catedral amb la singular custòdia en el tron del rei Martí sota tàlem. La processó festiva popular i civil se celebra el diumenge següent al dijous de Corpus a les set del vespre i surt de la plaça de Sant Jaume. L'ordenament de la processó de

Corpus d'acord amb el *Protocol del Seguici Popular de Barcelona* (annex III), per les seves característiques especials, es constitueix en quatre blocs. El primer està integrat pels Cavallets Cotoners de Barcelona, l'Àliga de la Ciutat, el Lleó de Barcelona i els Gegants de la Ciutat amb els Capgrossos Macers. El segon està format pel Ball de Cercolets, la Mulassa de Barcelona, el Bou de Barcelona i els gegants del Pi. El tercer està constituït pel Ball de Bastons, la Víbria de Barcelona, el Drac de la Ciutat Vella de Barcelona i els Gegants de Sant Roc de la Plaça Nova amb el nan Cu-cut i el penó de Santa Eulàlia. En el quart intervien la Tarasca de Barcelona, els Gegants Nous de la Casa de Caritat o del Corpus, el Dofí del Casc Antic, els Gegants de Santa Maria del Mar, els Falcons de Barcelona i les Trampes de la Ciutat (timbales de la Banda de Música de la Secció Muntada de la Guàrdia Urbana). La Processó Festiva encapçala la Banda de Música i Llacers de la Secció Muntada de la Guàrdia Urbana. També hi participa la Banda Municipal de Barcelona i en acabar la processó, voluntàriament, poden intervenir els Castellers de Barcelona. D'acord amb el *Protocol del Seguici Popular de Barcelona* (annex III), els grups musicals que participin com a acompanyament musical dels diferents elements components del Seguici Popular de Barcelona seran els suficients i de qualitat reconeguda i de les característiques de les cobles de ministrers, cobles de sardanes, cobles de tres quartans, mitges cobles i formacions de grallers, dolçainers, cornamusaires, flabiolaires i percussió. Totes les figures d'imatgeria festiva del Seguici Popular de Barcelona per a la processó de Corpus són bastides amb guarniments florals. El diumenge de Corpus tots els participants de la processó es concentren a l'interior de la Casa de Ciutat excepte els Gegants Nous de la Casa de Caritat o del Corpus, que resten exposats davant de la façana de l'Ajuntament. A les set del vespre aquests gegants ballen al mig de la plaça de Sant Jaume el seu ball tradicional, que dona pas a l'inici de la Processó Festiva de Corpus. La processó recorre la plaça de Sant Jaume, el carrer del Bisbe, la plaça Nova i els carrers dels Arcs i del Portal de l'Àngel; des d'aquest lloc segueix el mateix recorregut que la processó de la Seu Catedral que precedeix i finalitza a l'avinguda de la Catedral. La processó festiva se celebrarà en qualsevol cas i al marge que la processó de la Seu no se celebri o que se circumscrigui al recinte religiós. En aquest cas el *Protocol del Seguici Popular de Barcelona* (annex III) preveu establir un recorregut d'acord amb la seva història i la seva tradició.

Els gegants de Corpus

El 1919 la Diputació de Barcelona va voler fer una nova parella de gegants per a la Casa de Caritat atès l'estat tronat en què es trobava la parella vella. L'encàrrec fou fet a l'escenògraf Emili Ferrer i Espel, que va respectar l'estètica i figuració de la parella vella en la nova. Els Gegants Nous de la Casa de Caritat des d'aleshores han esdevingut els Gegants del Corpus de Barcelona i han participat en diverses processons de barris i a la mateixa de la Seu Catedral. El 1987 la Diputació de Barcelona cedeix aquests gegants a l'Ajuntament de Barcelona, Districte de Ciutat Vella. N'és responsable del portatge i els balls l'Associació Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella de Barcelona. Des del 1992 el Gegants del Corpus de Barcelona participen en la Processó Festiva de Corpus integrats per a aquesta diada al Seguici Popular de Barcelona. Tenen un ball, el *Ball dels Gegants del Corpus de Barcelona*, amb música d'Enric Montsant i coreografia de Montserrat Garrich, que ballen el diumenge després del dijous festivat del *Corpus Christi* a les set del vespre a la plaça de Sant Jaume i com a inici de la Processó Festiva de Corpus.

Altres propostes festives de la festivat del *Corpus Christi*

L'estreta col·laboració que l'organització de la festa ha establert amb diferents sectors culturals i amb altres institucions de la ciutat ha portat a la creació i realització d'activitats festives i culturals que, si bé no són subjectes de cap protocol d'actuació ni comporten una litúrgia festiva determinada, són mereixedores d'una atenció especial que garanteixi la seva vitalitat i generi noves fites creatives i de participació.

Itinerari de portes obertes

El dijous festivat de Corpus se segueix un itinerari senyalitzat de portes obertes per espais i edificis singulars, en alguns dels quals es pot veure *l'ou com balla*: la Casa de la Ciutat, el Palau Centelles, el Palau de Capitania, el Museu d'Història de Barcelona, la Seu Catedral, la Casa de l'Ardiaca, seu de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, la Reial Acadèmia de les Bones Lletres, el Palau del Lloctinent —Arxiu de la Corona d'Aragó—, el Verger del Museu Frederic Marès, l'Ateneu Barcelonès, l'església de Santa Anna, l'església de la Puríssima Concepció i la Biblioteca de Catalunya - Antic Hospital de la Santa Creu. La relació d'edificis pot variar segons l'edició.

Exposició del Seguici Popular de Barcelona

El dijous festivat de Corpus, dins de la jornada de portes obertes, al vestíbul, les escales i la galeria gòtica de la Casa de la Ciutat, l'Ajuntament, s'exposen els diferents elements d'imatgeria festiva del Seguici Popular de Barcelona que el diumenge següent participen en la Processó Festiva de Corpus. Les figures exposades són: els Gegants de la Ciutat, els Gegants del Pi, els Gegants de Santa Maria del Mar, l'Àliga de la Ciutat, els Cavallets Cotoners, el Lleó, la Mulassa, el Bou, la Víbria, el Drac i la Tarasca.

LES FESTES DE LA MERCÈ

La tradició del patronatge de Barcelona per part de la Mare de Déu de la Mercè ens remet a diversos miracles que l'hi són atribuïts. Segons aquesta tradició, la nit del 24 de setembre de 1218, la Mare de Déu s'apareix al rei Jaume I, a sant Pere Nolasc i a sant Ramon de Penyafort, a qui encomana la creació d'un orde religiós per rescatar cristians ostatges en terra de sarraïns; aquests monjos seran coneguts com els mercedaris. Tanmateix, el 1687, Barcelona pateix una terrible plaga de llagosta i el poble invoca la protecció de la Mare de Déu de la Mercè. Un cop superada la plaga, el Consell de la Ciutat la proclama patrona de Barcelona. No serà, però, fins al 1868 quan el papa Pius IX declararà la Mare de Déu de la Mercè patrona de la ciutat. Barcelona, des d'aquell 1868, comença a celebrar festes religioses i populars en honor de la Mare de Déu de la Mercè el 24 setembre. Les Festes de la Mercè viuen el darrer terç del segle XIX amb moments de brillantor i d'altres de decadència, fins i tot de supressió i oblit. Serà l'any 1902, amb un govern municipal catalanista i conservador, quan, sota la decisió entusiasta del regidor Francesc Cambó, se celebrarà una gran festa major que, prenent com a model diversos referents festius d'arreu del Principat de Catalunya, volia mostrar la diversitat folklòrica del país amb diferents expressions de la cultura popular desaparegudes feia anys a la ciutat (balls de bastons, balls de diables, bestiari...; els gegants són l'única manifestació festiva popular que mai no ha mancat a la ciutat) o que simplement mai no havien existit (castellers, sardanes, etc.). D'altra banda, des de l'Ajuntament barceloní, amb aquest model festiu, es pretenia fer de les Festes de la Mercè la

festa major de Catalunya. La pretensió no va reeixir, i la festa barcelonina, amb daltabaixos, va seguir la seva delicada continuïtat segons els esdeveniments polítics del país que, a la capital, prenen la màxima expressió i decididament influeixen en la vida privada i social dels barcelonins. La discussió enfrontada entre els partidaris de la festa religiosa i conservadora, amb processons, misses, entronitzacions i actes de desgreuge, i els de la festa laica, més o menys liberal, amb cavalcades folklòriques, carrers engalanats, balls i focs d'artifici va ser la constant de les festes dels anys vint i trenta del segle passat. Després de la Guerra Civil, unes Festes de la Mercè allunyades d'aquell model festiu popular van transcórrer des de la celebració oficialista d'exaltació nacional catòlica i social del franquisme més fervorós dels primers anys de postguerra, fins a la celebració populista, amb alguna pinzellada de folklorisme expositiu, dels darrers anys seixanta del segle passat i del porciolisme. Amb l'adveniment de la democràcia, i des de l'any 1977, l'Ajuntament barceloní va voler transformar radicalment la festa major de la ciutat. Amb aquest objectiu, va encarregar a un reduït, però inquiet i entusiasta, grup de joves el difícil objectiu de fer de l'oficialisme festiu, amb grans dosis de populisme, una autèntica festa popular on la ciutadania prengués lúdicament el carrer. Aquest primer equip va prendre com a models algunes festes de viles i ciutats on encara se celebraven amb un esquema tradicional i amb elements que a la ciutat feia anys que havien desaparegut. La mostra de dracs i animals fantàstics en pocs anys evolucionaria en el Correfoc, el Ball de Gegants, una evolució lògica de la *Cabalgata de la Merced* —on els gegants mai havien perdut un cert i incert protagonisme—, l'actuació d'algunes de les colles de castellers del més alt nivell de l'època i els grans balls populars en espais urbans recuperats per als ciutadans. Aquestes van ser les grans apostes per la popularització de les festes de la Mercè.

En pocs anys el model es va consolidar i es va estendre arreu. Paral·lelament es van crear col·lectius de geganters, de bestiarí, de diables, castellers, bastoners, de formacions de música tradicional, etc. que van recuperar i reinventar figures, danses, litúrgies i rituals que, a poc a poc, van ser reconeguts pels barris i per la ciutat com a propis i com a imprescindibles de la festa. Les colles de les diferents disciplines de la cultura festiva tradicional i popular en els anys vuitanta del segle passat es van començar a organitzar en coordinadores i agrupacions arreu del país. Barcelona no va ser diferent, i en molts dels casos en va ser pionera. De la imprescindible complicitat d'aquestes entitats federatives i de l'Ajuntament barceloní han anat sorgint un seguit d'actes i litúrgies singulars que han donat a la festa barcelonina un segell genuí i un model festiu ordenat, ritualitzat, solemne i divertit que el ciutadà coneix a bastament i que, a hores d'ara, reconeix com a propi.

Aquest protocol fixa un model festiu que ha triomfat i ha arrelat essencialment en els actes que conformen el que s'ha anomenat La Mercè Tradició. Els actes tradicionals o d'arrel tradicional que omplen el programa de les Festes de la Mercè són un dens encaix d'activitats de diversa precedència que s'ha consolidat al llarg d'aquests darrers trenta anys, i ha trobat, com en qualsevol població del país, el dia, l'hora i el lloc de celebració que, amb poques variants, conformen el que podríem anomenar la columna vertebral de la festa, que la ciutadania sap identificar perfectament com a elements propis de la Mercè. La programació reiterada dels actes tradicionals de les Festes de la Mercè ha estat un dels factors decisius de la consolidació definitiva d'aquestes festes com a festa major de Barcelona. Algunes d'aquestes activitats tradicionals, reformades i actualitzades i amb un alt grau d'arrelament, procedeixen de les festes predemocràtiques, o fins i tot anteriors, i han arribat fins als nostres dies com a activitats absolutament inseparables de la Mercè. Aquest és el cas de la Cavalcada, del Concurs de Colles Sardanistes, del Cant Coral (Cors d'en Clavé i Federació Catalana d'Entitats Corals) o de la Passada de Nans i Gegants. Altres actes són el fruit conscient de la recerca d'un model festiu d'arrel tradicional singular de la ciutat que, inspirat en els referents històrics, doten la festa dels seus moments rituals, solemnes, emblemàtics i emotius, referents simbòlics de la comunitat en festa i amb una litúrgia festiva reconeguda que la ciutadania s'ha fet seva, com el Toc d'inici, el Matí de festa major, les diades castelleres o el Correfoc. Tot un seguit d'activitats són conseqüència de la forta implicació del sector associatiu de cultura popular amb les manifestacions festives de la ciutat i de l'alt grau de complicitat que aquest ha trobat en els programadors de la festa. D'aquesta manera, moltes de les propostes de programació són complement, extensió o fruit d'una activitat principal que evoluciona en tot un seguit

d'actes on el protagonisme és d'algun dels col·lectius de cultura popular de la ciutat: el MercèDansa, el Matí bastoner, els Falcons, la Xambanga, la Passejada de Bèsties, la Tabalada, la Ceptrotada, les diverses exposicions d'imatgeria festiva, etc. Encara podem considerar un darrer grup d'activitats festives d'arrel tradicional que procedeix, sobretot, de l'àmbit de la música, com el MercèFolk, les havaneres, la rumba gitanocatalana, les sardanes, o les actuacions de la Cobla Ciutat de Barcelona i de la Banda Municipal de Barcelona. També cal assenyalar l'arrelada tradició a la festa barcelonina de convidar a la participació manifestacions festives i culturals d'altres territoris de parla catalana i d'altres cultures veïnes o allunyades, que intervenen en la festa d'una manera transversal en molts actes tradicionals de les Festes de la Mercè.

Actualment les Festes de la Mercè se celebren al voltant de la diada de la Mare de Déu de la Mercè, el 24 de setembre. Tenen una durada de quatre, cinc o sis dies amb, excepcionalment, alguna prolongació al cap de setmana següent del gruix de la celebració. Si la diada de la Mercè s'escau en dilluns, dimarts o dimecres, la festa comença el divendres anterior i s'allarga fins a aquest dia. Si la diada de la Mercè s'escau en dijous, la festa comença el dimecres anterior i s'allarga fins al diumenge. Si la diada de la Mercè s'escau en divendres o dissabte, la festa comença el dimecres o el dijous anteriors i s'allarga fins al diumenge. Si la diada de la Mercè s'escau en diumenge, la festa comença el dijous o el divendres anteriors i s'allarga fins a l'endemà, dilluns, si és que el Plenari municipal el declara festa local.

El Seguici Popular de Barcelona

El Seguici Popular és la plasmació del projecte de recerca d'uns referents barcelonins, històrics, singulars i propis que fan la funció simbòlica i transcendent de la festa. Constituït per la imatgeria festiva municipal —l'Àliga de la Ciutat i els Gegants de la Ciutat— i per les figures recreades de tradició documentada: els Gegants del Pi, els Gegants de Santa Maria del Mar, el Bestiari Històric de Barcelona (el Lleó de Barcelona, la Mulassa de Barcelona, el Bou de Barcelona, la Víbria de Barcelona, el Drac de la Ciutat Vella de Barcelona, els Cavallets Cotoners de Barcelona i la Tarasca o Cuca Fera de Barcelona) i els Capgrossos Macers. Les seves intervencions a les festes de ciutat, els balls, les músiques, els seus ordenaments, etc., es regulen pel *Protocol del Seguici Popular de Barcelona* (annex III). A les Festes de la Mercè el Seguici Popular de Barcelona participa en els següents actes: el Seguici inaugural, el Toc d'inici i el Seguici d'autoritats.

El Seguici inaugural

La Festes de la Mercè comencen amb l'inici simultani del pregó al Saló de Cent de la Casa de la Ciutat, l'Ajuntament, i la desfilada solemne del Seguici Popular de Barcelona, coneguda com a Seguici inaugural. El Seguici inaugural se celebra el primer dia de la festa a les set del vespre. Hi participa tot el Seguici Popular de Barcelona i un ball de diables barceloní format per un representant de cada colla de diables de Barcelona amb el seu vestit i estri de foc distintius. El seguici és acompanyat musicalment pels Ministrers del Camí Ral, una formació de quaranta músics amb instruments tradicionals que només s'aplega per a aquest acte. Els participants en el Seguici inaugural es concentren al vestíbul del Palau de la Virreina, que resta buit de públic i amb les portes tancades. A les set del vespre en punt s'obren les portes del Palau de la Virreina i s'inicia el Seguici inaugural de les Festes de la Mercè. L'ordre del seguici, segons el *Protocol del Seguici Popular de Barcelona* (annex II), és el següent: ball de diables barceloní amb torxes enceses i l'acompanyament musical de tabalers, els Capgrossos Macers, els Gegants de la Ciutat, els Cavallets Cotoners de Barcelona, l'Àliga de la Ciutat, el Lleó de Barcelona, la Mulassa de Barcelona, els Ministrers del Camí Ral, el Bou de Barcelona, el Drac de la Ciutat Vella de Barcelona, la Víbria de Barcelona, la Tarasca o Cuca Fera de Barcelona, els Gegants del Pi i els Gegants de Santa Maria del Mar. En algun cas excepcional, i per acord de la Comissió del Protocol del Seguici Popular, hi pot participar algun element singular convidat pel seu marcat simbolisme al seu territori o a la seva cultura d'origen, o bé arran d'una commemoració assenyalada. El recorregut del Seguici inaugural és: Palau de la Virreina, la Rambla, carrer de Ferran, Pas de l'Ensenyança, plaça de Sant Miquel i interior de l'Ajuntament. Durant el Seguici inaugural els Ministrers del Camí Ral interpreten exclusivament la melodia titulada *El toc d'inici*, una peça inspirada en la melodia popular de la *Cançó de Barcelona*, arranjada pel mestre Jordi Fàbregas. El Seguici inaugural dura el que dura el pregó de les festes.

El Toc d'inici

La recerca d'un model festiu propi per a la ciutat va comportar la creació d'un espectacle d'inici de festa reconeixible pel ciutadà com a propi i únic, i inspirat en la tradició més arrelada de la combinació i posada en escena de dansa, música i imatgeria festiva, adobat de singularitat barcelonina però amb referents d'arreu del país. La seva celebració està fixada a la plaça de Sant Jaume el primer dia de la festa, tot just després del pregó al Saló de Cent, i és precedit per la desfilada de tots els participants, des del Palau de la Virreina fins la plaça de Sant Jaume, en el que s'anomena Seguici inaugural. Amb el protagonisme dels elements del Seguici Popular —com a referents festius de la ciutat— i d'altres, com els diables, es van crear músiques i coreografies per a cada una de les peces que no en tenien o no se'n conservaven. La representació, totalment ritualitzada, té un inici, una posada en escena i un final que confereixen un tot en la litúrgia de la festa. Les danses i les músiques potencien el caràcter i el simbolisme que la tradició ha atorgat a cada figura. Hi participa tot el Seguici Popular de Barcelona i un ball de diables barceloní format per un representant de cada colla de diables de Barcelona amb el seu vestit i estri de foc distintius. L'aspecte musical és cobert pels Ministrers del Camí Ral, una formació de quaranta músics amb instruments tradicionals, una autèntica orquestra simfònica de la tradició que només s'aplega per a aquest acte. Finalitzat el pregó, i quan l'alcalde mana: *Que comenci la festa!*, des del terrat de la Casa de la Ciutat s'enlaira una gran traca de focs d'artifici i els elements del Seguici Popular de Barcelona entren a la plaça de Sant Jaume des de l'interior de l'Ajuntament i en el mateix ordre del Seguici inaugural. Mentre els Ministrers del

Camí Ral interpreten la melodia del Toc d'inici, les figures es planten en una mitja rotllana a la plaça de Sant Jaume davant de l'escenari on se situen els Ministrers del Camí Ral, deixant entre els dos grups un escenari, de deu metres d'amplada per deu de llargada i un d'alçada, amb dues rampes laterals (amb el 10% de pendent) i il·luminat, bastit al mig de la plaça de Sant Jaume perquè cada element i grup participant en el Toc d'inici desenvolupi el seu ball. Cada element i grup duen a terme el ball amb música i coreografia pròpies, ja sigui tradicional o de recent creació. L'ordre dels balls, segons el *Protocol del Seguici Popular* (annex III) és el següent: els Gegants de Santa Maria del Mar, els Gegants del Pi, els Capgrossos Macers, la Tarasca o Cuca Fera de Barcelona —que ho fa amb pirotècnia encesa—, els Cavallets Cotoners de Barcelona, la Víbria de Barcelona —també amb pirotècnia encesa—, el Bou de Barcelona, la Mulassa de Barcelona —també amb pirotècnia encesa—, el Lleó de Barcelona, el Drac de la Ciutat Vella de Barcelona —també amb pirotècnia encesa—, l'Àliga de la Ciutat, els Gegants de la Ciutat i el *Ball de diables barceloní* amb un representant de cada colla de diables de Barcelona amb el seu vestit i estri de foc distintius —amb pirotècnia encesa—. Finalitzats els balls de cada element els Ministrers del Camí Ral interpreten la darrera peça del Toc d'inici: el *Toc final*. Els grups i elements participants inicien una desfilada tot ballant per la plaça de Sant Jaume. Finalitzat el *Toc final*, mentre el Seguici Popular surt de la plaça en ordre invers a com han entrat, des del terrat de la Casa de la Ciutat s'endega un castell de focs artificials i els Ministrers del Camí Ral reprenen de la melodia del Toc d'inici.

El Matí de festa major

El Matí de festa major, amb el conjunt d'actes que el conformen, sempre amb elements tradicionals, és la proposta festiva que té una trajectòria històrica més llarga a les Festes de la Mercè. L'acte sempre se celebra el dia 24 de setembre, diada de la Mercè, al matí. Al voltant de la celebració de la missa concelebrada a la basílica de la Mercè i de la recepció a l'Ajuntament se succeeixen un seguit d'actes de forta càrrega simbòlica i de gran transcendència festiva. La singularitat festiva barcelonina ha conformat el Matí de festa major de la manera següent:

Les matinades de grallers

A les vuit del matí de la diada de la Mercè desfilen grups de grallers fent sonar el clàssic *Toc de matinades*. El recorregut és més o menys espontani però l'inici és sempre a la plaça de la Mercè i el final, pels volts de dos quarts de deu del matí, és sempre a la plaça de Sant Jaume. Els grups de grallers són principalment els de les colles de geganters i castellers de tota la ciutat, però la participació és oberta a tots els grallers i tabalers dels diversos col·lectius de cultura popular i tradicional, tant de la ciutat com d'altres poblacions convidades a les festes.

Les galejades de trabucaires

Les galejades de trabucaires se celebren la diada de la Mercè a les deu del matí. Hi participen totes les colles i grups de trabucaires de la ciutat. Els grups actuals són tres: el d'en Perot Rocaguinarda, el de Sant Andreu del Palomar i el de Gràcia. L'acte s'inicia al Pla de la Seu amb una galejada de llum i tot seguit el trabucaires fan una cercavila espetegant els seus trabucs des de la catedral fins a la plaça de Sant Jaume. El recorregut és: Pla de la Seu, avinguda de la Catedral, plaça Nova, carrer del Bisbe i plaça de Sant Jaume. En arribar a la plaça de Sant Jaume tot els grups participants fan les seves galejades de llum. La tradició no escrita diu que els trabucaires faran coincidir la seva tronadora arribada a la plaça amb la sortida de les autoritats municipals i de la Generalitat de Catalunya que, plegats, es dirigeixen a la basílica de la Mercè. L'acte finalitza a dos quarts d'onze del matí.

Els balls i la Passada de Gegants i Nans

Aquest acte és l'actualització de l'activitat pròpiament de gegants més antiga de les Festes de la Mercè. Des dels anys cinquanta del segle passat, al matí del dia 24 de setembre se celebra la Passada de nans i gegants. L'acte dels balls i la Passada de Gegants i Nans té lloc la Diada de la Mercè a partir de les deu del matí a la plaça de Sant Jaume. La celebració consta de dues parts. La primera és quan tots els gegants barcelonins, i en alguna ocasió algun de convidat, que han fet nit a l'Ajuntament, surten a la plaça de Sant Jaume i fan una plantada per iniciar el que es coneix com el Matí gegant. Després de la plantada, a les onze del matí i a la mateixa plaça de Sant Jaume, se celebra la Mostra de Balls de Gegants, on cada parella de gegants o de gegantons amb música i coreografia pròpies, si ho vol, fa el seu ball. La segona part és a les dotze del migdia, quan s'inicia la Passada de Gegants i Nans, una desfilada per diversos carrers del barri Gòtic que porta les figures fins a un lloc proper a l'inici de la Cavalcada de la Mercè, que se celebrarà a la tarda.

El Seguici d'autoritats

En la diada de la Mercè, finalitzada la missa concelebrada de festa major a la basílica de la Mare de Déu de la Mercè, al bell punt del migdia i amb la sortida de la basílica de les autoritats municipals electes i altres autoritats, les colles locals de castellers aixequen els seus pilars d'honor o de salutació. Si la diada de la Mercè s'escau en diumenge, els pilars d'honor són aixecats per la Colla Castellers de Barcelona i les colles castelleres de fora de la ciutat convidades a la Diada Castellera de les Festes de la Mercè; les altres colles castelleres de la ciutat, d'acord amb el *Protocol per a les Actuacions Castelleres de les Festes de Ciutat* (annex IV), també hi poden participar. Mentrestant al carrer de la Mercè s'organitza el seguici que acompanyarà les autoritats des de la basílica de la Mercè fins a l'Ajuntament. La comitiva està formada per la Banda Municipal de Barcelona, el Seguici Popular amb l'ordre següent i d'acord amb el *Protocol del Seguici Popular de Barcelona* (annex III): els Capgrossos Macers, els Gegants de la Ciutat, els Cavallets Cotoners de Barcelona, l'Àliga de la Ciutat, el Lleó de Barcelona, la Mulassa de Barcelona, el Bou de Barcelona, el Drac de la Ciutat Vella de Barcelona, la Víbria de Barcelona, la Tarasca o Cuca Fera de Barcelona, els Gegants del Pi i els Gegants de Santa Maria del Mar, amb els seus respectius grups d'acompanyament musical que, d'acord amb el *Protocol del Seguici Popular de Barcelona*, seran els suficients i de qualitat reconeguda i de les característiques de les cobles de ministrers, cobles de sardanes, cobles de tres quartans, mitges cobles i formacions de grallers, dolçainers, cornamusaires, flabiolaires i percussió. Tanquen el Seguici d'autoritats les colles de castellers participants per l'ordre que estableixi la Coordinadora de Colles Castelleres de la Ciutat de Barcelona. Quan les autoritats municipals electes escortades per llancers de la Guàrdia Urbana de gran gala se situen darrere de la Banda Municipal de Barcelona i davant del Seguici Popular de Barcelona, s'inicia la desfilada del Seguici d'autoritats. El recorregut del Seguici d'autoritats va de la plaça de la Mercè, el carrer Ample, el carrer del Regomir, la plaça del Regomir i el carrer de la Ciutat fins a la plaça de Sant Jaume. En arribar al carrer de la Ciutat davant la façana gòtica de la Casa de la Ciutat el Seguici s'atura i les autoritats entren a l'Ajuntament per la porta antiga o de Santa Eulàlia. Tot seguit la resta del Seguici entra a la plaça de Sant Jaume. Resten a la plaça de Sant Jaume la Banda Municipal de Barcelona, davant de l'escenari, i l'Àliga de la Ciutat i els Gegants de la Ciutat, al centre de la plaça, mentre que la resta dels elements del Seguici Popular de Barcelona entren a la Casa de la Ciutat per la porta principal i les colles castelleres resten al carrer de la Ciutat. A un quart d'una del migdia i en presència de l'alcalde de Barcelona, en el balcó principal de l'Ajuntament l'Àliga de la Ciutat i els Gegants de la Ciutat, acompanyats musicalment per la Banda Municipal de Barcelona, faran els seus balls. Finalitzats els balls l'Àliga i els Gegants de la Ciutat entren a la Casa de la Ciutat, els castellers entren a plaça amb pilars carregats i caminant, i des del interior de l'Ajuntament es reinicia la desfilada del Seguici Popular de Barcelona amb el mateix ordre establert i amb el recorregut següent: plaça de Sant Miquel, pas de l'Ensenyança, carrer de Ferran, la Rambla i Palau de la Virreina.

Els balls de l'Àliga de la Ciutat i els Gegants de la Ciutat

En la diada de la Mercè, quan el Seguici d'autoritats arriba a la plaça de Sant Jaume resten a la plaça la Banda Municipal de Barcelona, davant de l'escenari, i l'Àliga de la Ciutat i els Gegants de la Ciutat, al bell mig de la plaça, mentre que la resta dels elements del Seguici Popular de Barcelona entren a la Casa de la Ciutat per la porta principal i les colles castelleres resten al carrer de la Ciutat. A un quart d'una del migdia i amb la presència imprescindible de l'alcalde de Barcelona al balcó principal de l'Ajuntament, i només quan l'alcalde és al balcó, l'Àliga de la Ciutat primer i els Gegants de la Ciutat després, acompanyats musicalment per la Banda Municipal de Barcelona, fan els seus balls protocol·laris respectius. És el moment més simbòlic de la festa.

Les diades castelleres

La tradició castellera a la ciutat de Barcelona, amb alguna actuació esporàdica anterior a càrrec de colles de “Xiquets de Valls” [sic], es remunta a una quarantena d’anys enrere, tot coincidint amb la creació de l’aleshores nova formació Colla Castellers de Barcelona. La seva presència festiva per les Festes de la Mercè va ser irregular durant força anys —i fora del que podríem considerar fòrum festiu de la ciutat: la plaça de Sant Jaume—, fins que, amb les Festes de la Mercè democràtiques, la diada castellera es consolida dins el Matí de festa fajor amb la participació regulada de la colla local i d’una, dues o tres colles de fora de la ciutat i de les anomenades de gamma alta. L’aparició de noves colles de castellers a la ciutat, a més d’una evident riquesa patrimonial i associativa, comporta algun problema en l’organització de diades castelleres a la festa. Després d’alguns anys de solucions erràtiques i insatisfactòries se signa el *Protocol que regula les diades castelleres a les festes de ciutat* (annex IV): els dies d’actuació, els criteris per ordenar les actuacions, tipus d’actuacions, nivells, pilars al balcó, etc. La constitució de la Coordinadora de Colles Castelleres de la Ciutat de Barcelona facilita i simplifica més les accions per al desenvolupament de les diades castelleres de les festes de la ciutat. D’acord amb aquest protocol les activitats castelleres de les Festes de la Mercè queden regulades de la manera següent:

La Diada Castellera de la Mercè (o de Colles Locals)

La Diada Castellera se celebra el dia 24, diada de la Mercè, a la plaça de Sant Jaume a dos quarts d’una del migdia, després del Seguici d’autoritats i els balls de l’Àliga de la Ciutat i els Gegants de la Ciutat. Hi participen totes les colles locals, en l’actualitat: Castellers de Barcelona, Castellers de Sants, Castellers de la Vila de Gràcia, Castellers del Poble-sec i Castellers de la Sagrada Família. L’ordre d’actuació, la situació a la plaça, les rondes de repetició, les rondes conjuntes, els pilars al balcó, etc. són determinats pel *Protocol per a les actuacions de castellers a les festes de la ciutat* (annex IV) que indiquen:

La diada de la Mercè serà la jornada destinada a les colles locals de la ciutat. La participació serà oberta a totes les colles locals constituïdes abans del més de juliol anterior i que en aquesta data hagin assolit almenys el nivell de colla de 6, segons els criteris establerts i acceptats per la Coordinadora de Colles Castelleres de Catalunya: haver fet més de tres sortides a plaça on s’hagin descarregat com a mínim sis castells de sis pisos, i sempre que hi hagi el compromís en ferm que no s’intentarà en cap de les rondes de la diada aixecar cap castell de nivell inferior al 4 de 6, a excepció dels pilars de comiat. El període que es considerarà per valorar l’assoliment o no del nivell de colla de 6, atesa la data de les Festes de la Mercè i la necessitat de tancament del programa al més de juliol, serà el comprès entre la diada de Sant Joan de la temporada anterior i la diada de Sant Joan de la temporada en curs. L’Institut de Cultura de Barcelona, i el seu Departament de Festes i Tradicions, valorarà les actuacions de les colles participants i es reserva la potestat de considerar la seva participació en la diada de l’any següent en el cas que alguna

colla no assoleixi carregar tots tres castells si són de nivell de 6, o de carregar almenys dos castells si són de més nivell que 6, i sempre amb l'acord i el vistiplau de la Coordinadora de Colles Castelleres de la Ciutat de Barcelona. Els anys que la diada de la Mercè s'escaigui en diumenge, aquest dia es mantindrà com a jornada castellera de colles convidades, mentre que la diada de colles locals es desenvoluparà el dia que sigui declarat festa local pel Ple Municipal. En el cas que cap dia, dins de les dates de celebració de les Festes de la Mercè, sigui declarat festa local pel Ple Municipal, la diada de colles locals se celebrarà el dissabte anterior a la diada de la Mercè. En aquest cas, totes les colles castelleres locals conserven el dret de participar, si ho volen, el dia 24, diada de la Mercè, en els pilars d'honor de la sortida d'ofici i en el Seguici d'autoritats.

La Diada Castellera de Colles Convidades

El diumenge més proper a la diada de la Mercè, a dos quarts d'una del migdia —normalment a les dotze del migdia— i després de realitzar una cercavila de castellers des del Palau de la Virreina fins a la plaça de Sant Jaume, en aquesta plaça se celebra la Diada Castellera de Colles Convidades. Aquesta diada castellera se celebra amb la fórmula tradicional de tres colles amb tres rondes i amb dret a repetició i pilar al balcó. En aquesta diada castellera participen dues colles de castellers de fora de la ciutat de les anomenades de gamma alta i la Colla Castellers de Barcelona, que ho fa com a colla amfitriona de la plaça. Pel que fa a les colles convidades, el *Protocol per a les actuacions de castellers a les festes de la ciutat* (annex IV) diu:

Es procurarà que les colles convidades a la diada siguin seleccionades entre les del nivell més alt de la temporada i amb el compromís de realització dels seus millors castells possibles en el seu moment. Si la seva actuació és de màxim nivell se'ls contractarà amb el compromís de la seva participació a les Festes de la Mercè per dos anys. Els anys que la diada de la Mercè s'escaigui en diumenge, aquest dia es mantindrà com a jornada castellera de colles convidades.

El Galop de la Mercè

El *Galop de la Mercè* és un ball exclusivament de les Festes de la Mercè. La melodia d'aquesta dansa va ser un encàrrec del Servei de Festes al mestre Jesús Ventura perquè la festa barcelonina tingués el seu ball propi i viu. El *Galop de la Mercè* es balla el diumenge de la festa a la plaça de Sant Jaume i com a cloenda del Mercè Dansa, segons l'edició, pels volts de tres quarts de nou dels vespre. El *Galop de la Mercè* és interpretat per una cobla de sardanes. Hi pot participar tothom que vulgui i compta amb uns caps de dansa pertanyents a esbarts i a col·lectius dansaires. Per ballar el *Galop de la Mercè* l'organització distribueix uns mocadors entre el públic.

La Cavalcada de la Mercè

La ciutat de Barcelona té una llarga tradició de celebració de tota mena de desfilades solemnes i festives que han esdevingut autèntics espectacles itinerants. Des de la processó del *Corpus Christi* fins a la rua de Carnaval; des de les cerimònies de rebuda a grans personalitats fins a la Cavalcada de Reis; des de les solemnitats de canonitzacions, beatificacions o coronacions fins a la Cavalcada de la Mercè. Aquesta, la Cavalcada de la Mercè, és l'acte de les Festes de la Mercè que, al llarg dels anys i des dels inicis del segle passat, ha estat més constant i vistós. “Cabalgata artística”, “Cabalgata històrica”, “Cabalgata folklòrica”, “Cabalgata de la Merced”, Cavalcada - Ball de Gegants, i Cavalcada de la Mercè són alguns dels noms, i dels conceptes i continguts, de l'acte que podríem considerar la columna vertebral de les Festes de la Mercè. La concepció, el disseny i l'organització de les diferents cavalcades també han estat diverses, des de les societats artístiques i recreatives —com ara el Reial Cercle Artístic de Catalunya— o les diferents empreses i marques comercials, amb els dissenys de carrosses, escenografies i coreografies que componien les primeres desfilades de la Cavalcada, fins a les intervencions més populistes i folklòriques del període de l'alcalde Josep Maria Porcioles o les aportacions de companyies com Comediants amb el seu “gir geganter”. Els gegants, que són pràcticament els únics elements festius que han mantingut la seva presència constant en les celebracions barcelonines, esdevenen l'eix central de la Cavalcada de la Mercè. La Coordinadora de Geganters de Barcelona, nascuda el 1983, assumeix des del 1986 la realització de la Cavalcada de la Mercè i el Ball de Gegants. Les cavalcades contemporànies, assumides per la Coordinadora de Geganters de Barcelona, van representar tota una innovació de gran originalitat. Amb protagonisme principal dels gegants, un fil argumental condicionava tot el disseny de l'espectacle itinerant, amb l'aportació d'escenografies, manifestacions artístiques innovadores i cultura popular tradicional, i d'intervencions sorprenents com ara l'arribada dels gegants per mar o en globus aerostàtics. Més endavant la cavalcada es va diversificar i se'n van crear altres de paral·leles i d'alternatives: la Rua dels Nassos, la Cavalcada de les Arts, la Cavalcada Mediterrània, la Cavalcada dels Convidats, la Cavalcada Musical, etc. Actualment, amb la Coordinadora de Geganters al capdavant, el

potencial de la cavalcada, les moltes possibilitats d'espectacle, renovació i tradició, de manifestació interdisciplinària, la seva gran capacitat de convocatòria i reconeixement ciutadà, i la seva condició, mai perduda, d'espectacle itinerant i d'acte central de la festa, li han conferit una gran disponibilitat per reforçar i potenciar amb tota mena d'aportacions i d'atorgar-li un disseny guionat i coherent capaç d'aixoplugar les disciplines més diverses i de tota mena de manifestacions festives populars, tradicionals, artístiques i innovadores, mantenint la participació coherent i de qualitat de tots els gegants barcelonins que ho vulguin. La Cavalcada de la Mercè se celebra el dia de la Mercè a partir de les sis la tarda en un gran espai central de la ciutat, i durant dues hores, més o menys, segueix un recorregut per carrers i places cèntrics i emblemàtics per a la festa, passant ineludiblement per la plaça de Sant Jaume, i finalitzant pels volts de les vuit del vespre en un altre espai central amb l'actuació d'algun dels elements més simbòlics i espectaculars que hi han participat.

El Correfoc

L'èxit de la Mercè és, sense cap mena de dubte, l'èxit del correfoc. Aquesta activitat va néixer el 1979 com a Mostra de Bèsties Fantàstiques, dins del projecte de renovació i popularització de la festa major de la ciutat. Malgrat que en les primeres edicions els grups participants eren tots de fora de Barcelona, l'acte tenia uns referents barcelonins clars en el bestiari i el ball de diablons, que participaven des del segle XIV i fins ben entrat el XIX en la processó del *Corpus Christi* i altres solemnitats de Barcelona. Ràpidament l'espectacle es va convertir en l'acte més participatiu que convocava, sobretot, públic jove, alhora que era rebatejat com el Correfoc. L'èxit de la proposta, la capacitat de convocatòria, les múltiples possibilitats que oferia el joc amb el foc, com a element festiu i també com a factor per a la cohesió social de molts sectors joves dels barris, va determinar la consolidació i l'expansió del model festiu i dels grups actuants. Ben aviat, el fenomen de l'aparició de colles de diables va portar lligada l'aparició de bestiari la principal funció del qual era l'ús de la pirotècnia i la seva intervenció en aquest tipus d'actes. El nom "correfoc" i, sobretot, el model de festa

es van expandir per tot Catalunya, i van fer d'aquest acte una activitat imprescindible en qualsevol festa i una tradició més que ancestral per a les generacions més joves. La gran quantitat de colles barcelonines, la creació de la Coordinadora de Colles de Diables i Bestiari de Foc de Barcelona, primer, i de la Territorial del Barcelonès de l'Agrupació del Bestiari Festiu i Popular de Catalunya, després, entitats que van assumir plenament la realització i participació en el Correfoc de la Mercè, van fer que de mica a mica es limités la participació a l'acte als col·lectius de foc barcelonins i, com a molt, als metropolitans. Paral·lelament el correfoc anava esmenant, modificant i aportant novetats segons les diferents dificultats i necessitats que el mateix èxit de l'acte comportava. Se n'ha variat diverses vegades el recorregut, s'han creat i experimentat diversos models d'inici i de cloenda, s'ha establert una severa normativa de participació, tant per als col·lectius actuants com per a públic participant. Les entitats col·laboradores han proposat diversos actes paral·lels i complementaris al correfoc. Des del Servei de Festes s'han apuntat diverses propostes orientades a millorar la seguretat i la qualitat de l'espectacle, i s'ha aconsellat obrir l'acte a col·lectius de foc d'altres procedències geogràfiques, especialment als territoris convidats de la Mercè. Actualment el potencial del correfoc —per les moltes possibilitats de llum, de renovació i la seva gran capacitat de convocatòria— és susceptible de ser reforçat i potenciat amb tota mena d'aportacions i d'atorgar-li un disseny guionat i coherent. De les diferents fórmules experimentades d'inici del correfoc resta la fórmula actual, que consisteix en un acte ritualitzat: la Ceptrotada i la Porta de l'Infern. A l'escenari un grup de percussionistes donen pas al personatge dramatitzat del Mascle Cabró i el seu seguici infernal. El Mascle llegeix els tradicionals i satírics versos que, després d'una galejada de trabucaires, donen pas a la Ceptrotada. Aquesta consisteix en l'encesa conjunta dels ceptrots, forques i estendards més espectaculars de cada colla i que poden carregar més pirotècnia. Aquests estris foguers són portats pels personatges singulars de

cada colla: en Llucifer, la Diablessa, el Diable Gros, etc. L'encesa espectacular de la Ceptrotada, dóna pas a l'encesa de la Porta del Infern, carregada de tota mena d'elements pirotècnics a càrrec d'una empresa professional. La Porta de l'Infern és una estructura escenogràfica construïda expressament per al Correfoc de la Mercè i pensada per cobrir simbòlicament i literal la façana de la Casa de la Ciutat. Quan s'apaga la pirotècnia, la Porta s'obre i comencen a sortir diables, dracs i bèsties de foc. El correfoc ja ha començat. El recorregut del correfoc, de més o menys un quilòmetre de llargada, és per carrers centrals i amb l'amplada suficient per garantir en tot moment la seguretat d'actants i del públic participant, i per facilitar l'accés dels serveis d'emergència. El Correfoc de la Mercè estableix unes mesures de seguretat d'obligat compliment tant per als grups actants com per al públic participant. El Correfoc de la Mercè se sotmet a les normatives vigents al territori de la ciutat de Barcelona pel que fa als espectacles i les festes amb foc pirotècnic. El correfoc, com un dels actes més emblemàtics de les Festes de la Mercè, i totes les activitats que l'envolten s'han fixat en el calendari de la festa a la tardavespre del dissabte. Si el dia de la Mercè s'escau en dissabte el correfoc es trasllada al diumenge. El correfoc pròpiament dit comença amb l'encesa de la Porta de l'Infern a dos quarts de nou del vespre.

La Banda Municipal de Barcelona

La Banda Municipal de Barcelona participa tradicionalment en les Festes de la Mercè pel seu caràcter de formació musical oficial de la ciutat. La Banda Municipal de Barcelona, al marge de la resta de la programació, que pot ser programada en diferents espais i moments, té reservades dues funcions protocol·làries a la festa. D'una banda, amb el Seguici d'autoritats, el matí de la diada de la Mercè i dins del Matí de festa major, a les dotze del migdia, quan marxa davant del consistori des de la plaça de la Mercè fins a la plaça de Sant Jaume. L'altra és després del Seguici d'autoritats, en arribar a la plaça de Sant Jaume a un quart d'una del migdia, interpretant els balls de l'Àliga i dels Gegants de la Ciutat en presència de l'alcalde de la ciutat.

La Cobla Ciutat de Barcelona

La cobla que té la titularitat de Cobla Ciutat de Barcelona, que li atorga el rang de cobla oficial del municipi, adquireix per conveni un compromís de participació en els actes festius de la ciutat. La seva actuació a les Festes de la Mercè es concreta en dues intervencions. La primera és la ballada de sardanes inaugural de la festa, la ballada de sardanes pròpiament de les Festes de la Mercè, que se celebra el primer dia de la festa, coincidint amb el pregó, a les set dels vespre al Pla de la Seu. L'altra és el Concert de la Mercè, que se celebra el mateix dia de la Mercè a les nou del vespre dins de la basílica de la Mare de Déu de la Mercè.

El Concurs de Colles Sardanistes

El Concurs de Colles Sardanistes és un dels actes anteriors a les Festes de la Mercè democràtiques. La seva primera edició va ser el 1950. L'organitzen les Colles de Barcelona de la Unió de Colles Sardanistes. El concurs se celebra a l'avinguda de la Catedral, lloc simbòlic del sardanisme, el diumenge de la festa a les onze del matí. El concurs, on normalment només participen colles sardanistes de fora de Barcelona —les barcelonines organitzen i coordinen l'acte— disposa d'un trofeu, anomenat Ciutat de Barcelona, que entrega l'Ajuntament de Barcelona, consistent en una rèplica de bronze i en miniatura del Gegant de la Ciutat. El trofeu Ciutat de Barcelona del Concurs de Colles Sardanistes no s'aconsegueix guanyant un sola edició del concurs, s'han de guanyar dues edicions consecutives o tres d'alternades. Qui guanya una edició del Concurs de Colles Sardanistes rep de l'Ajuntament de Barcelona una rèplica de resina i en miniatura de l'Àliga de la Ciutat. Per tant, per obtenir el Trofeu Ciutat de Barcelona —el Gegant de la Ciutat— la colla sardanista guanyadora ha d'aconseguir dues Àligues de la Ciutat consecutives o tres d'alternades.

El cant coral

El cant coral és una de les activitats més antigues i arrelades de les Festes de la Mercè. Hi està doblement representat. D'una banda hi ha la tradicional cantada de la Federació de Cors d'en Clavé que se celebra la tarda del diumenge de la festa a partir de les sis a la plaça del Rei. De l'altra hi ha la també tradicional cantada de la Federació Catalana d'Entitats Corals que se celebra la tarda del dia de la Mercè a partir de les sis a la plaça del Rei.

Altres propostes festives de les Festes de la Mercè

L'estreta col·laboració que l'organització de la festa ha establert amb diferents sectors culturals i artístics de la ciutat ha donat fruit en la creació i realització d'activitats festives i culturals que, si bé no estan subjectes a cap protocol d'actuació, més enllà del propi del col·lectiu organitzador o actuant, i no comporten altra litúrgia festiva que la determinada per la mateixa disciplina, són mereixedores d'una atenció especial que garanteixi la seva vitalitat i que generi noves fites creatives i de participació.

Falcons

El naixement de la Colla de Falcons de Barcelona ha consolidat l'actuació d'aquesta activitat popular el diumenge abans de la diada castellera i a la mateixa plaça de Sant Jaume. La participació de colles de falcons d'altres poblacions catalanes a les Festes de la Mercè és molt anterior al naixement de la colla local, i han actuat a la plaça de Sant Jaume diversos grups de manera alternada. Aquesta —podríem dir-ne— nova tradició procedent dels *sokols* txecs, ha mostrat una activitat creixent i una gran creativitat experimental en el terreny de les construccions humanes.

Xambanga

Per a la nit anterior de la diada de la Mercè, des de la fi del segle xx, la Coordinadora de Geganters de Barcelona va transformar el recorregut tècnic que els gegants han de realitzar, des del Pati Manning —espai d'exposició— fins a l'Ajuntament d'on els gegants sortiran l'endemà, en una de les cercaviles més originals i divertides de les Festes de la Mercè. La Xambanga ha fet néixer la imaginació i la competència entre les colles de geganters de la ciutat per convertir la desfilada nocturna en una autèntica rua de carnaval geganter. Cada any les disfresses confeccionades per als gegants i els portadors i els músics se superen. La imaginació i la qualitat són considerables. En les darreres edicions s'ha premiat la colla amb la disfressa més vistosa i espectacular.

La Passejada de Bèsties / Nit de les Bèsties

Aquesta activitat, proposada de la Delegació Territorial del Barcelonès de l'Agrupació del Bestiari Festiu i Popular de Catalunya, se celebra la nit del divendres anterior al dissabte, o diumenge, del correfoc. Consisteix en una desfilada nocturna sense foc d'espurna que serveix de cloenda a l'exposició de bestiari de foc celebrada al vestíbul de l'Ajuntament durant la setmana anterior al correfoc. Alhora és una manera senzilla i divertida perquè tota mena de públics puguin gaudir de la contemplació tranquil·la de les figures de dracs i bèsties i les seves colles de percussió.

La Tabalada

La tabalada ha esdevingut l'acte previ a qualsevol correfoc del país. La Tabalada del Correfoc de la Mercè convoca totes les colles de percussió de les colles de diables, tant d'infants com d'adults, i de dracs i bèsties de foc. Se celebra el dissabte de la festa abans del correfoc conegut com dels "petits diables" tot recorrent carrers centrals fins al lloc d'inici del correfoc. Encara hi ha unes tabalades de tradició no escrita que són les que celebren algunes de les colles de percussió de les colles de diables, tant d'infants com d'adults, i de dracs i bèsties de foc dins del metro quan es desplacen al centre de la ciutat per participar en el correfoc.

El Correfoc dels Petits Diables

La forta implantació de colles infantils de diables va portar que la Coordinadora de Colles de Diables i Bestiari de Foc de Barcelona fes la proposta d'un correfoc específic protagonitzat per aquestes colles. Malgrat que les primeres edicions van comportar problemes i que, des de l'ICUB, es va decidir que l'espai de les activitats infantils era les Festes de Santa Eulàlia. La tenacitat negociadora del Secretariat de Colles Infantils va comportar que a poc a poc i sota noms succedanis es tornés a implantar el correfoc dels petits diables dins de les Festes de la Mercè. La condició legal de les colles infantils, els components menors d'edat de les colles actants i el potencial públic infantil, tot i que les dificultats de les primeres edicions han estat plenament superades, recomanen potenciar aquest acte i alhora cosiderar-lo amb certa delicadesa i dotar-lo de

tota mena de serveis i infraestructures. El Correfoc dels Petits Diables estableix unes mesures de seguretat de compliment obligat tant pels grups actuants com pel públic participant. El Correfoc dels Petits Diables se sotmet a les normatives vigents al territori de la ciutat de Barcelona pel que fa als espectacles i festes amb foc pirotècnic. El Correfoc dels Petits Diables es celebra el dissabte de la festa dues hores abans del Correfoc de la Mercè. Si el dia de la Mercè s'escau en dissabte, el Correfoc dels Petits Diables es trasllada al diumenge de la festa.

Balls de bastons: Matí bastoner

La forta presència de grups bastoners a la ciutat, en el seu moment, va comportar la demanda d'aquest col·lectiu de disposar d'un espai propi dins dels actes d'arrel tradicional de les Festes de la Mercè. Barcelona compta actualment nou colles bastoneres integrades a la Territorial de Barcelona de la Coordinadora de Balls de Bastons de Catalunya. El Matí bastoner se celebra el dissabte de la festa al matí, i hi participen totes les colles locals si ho volen i, si és el cas, alguna colla de bastoners convidats. L'acte s'inicia a les onze del matí en un dels espais centrals de la festa amb una mostra de ball de bastons a càrrec de cada un dels grups participants. A les dotze del migdia s'inicia el Cercavila Bastoner, que porta totes les colles —ballant pel camí— fins a un altre espai central de la festa on una nova mostra de balls a la una del migdia clou el Matí bastoner.

El MercèDansa

El MercèDansa, mostra de danses vives de Catalunya, és el resultat de la convocatòria “Fes-te teva la Mercè”, un concurs d'idees per programar noves activitats especialment adreçada a tota mena de col·lectius de la ciutat. L'any 1993 la convocatòria la va guanyar l'Esbart Català de Dansaires amb la proposta d'una mostra de danses que es ballen en un moment i a un lloc determinat, amb un motiu concret i per a tota mena de persones de la població on es realitza sense necessitat de ser integrades en cap esbart o grup de ball estable. El Servei de Festes va batejar la proposta com a MercèDansa. El MercèDansa, organitzat per l'Esbart Català de Dansaires, se circumscriu a les propostes de danses vives constatables i documentades de les comarques de Catalunya, la Catalunya Nord i la Franja de Ponent, territoris dels quals se seleccionen de sis a vuit balls en cada edició. El MercèDansa se celebra al llarg del diumenge de la festa —o del dissabte— en dues sessions. Al matí, a partir de les onze, en un espai cèntric de la festa on, en una primera part es presenten tots els balls i, seguidament, a la segona part s'ensenya al públic assistent a ballar-los. La sessió de la tarda, sempre a la plaça de Sant Jaume a partir de les set o quarts de vuit del vespre, es desenvolupa una gala de cloenda on cada dansa convocada es torna a dur a terme amb la millor posada en escena. L'acte clou amb el ball, per part de tots els participants i també del públic assistent, del *Galop de la Mercè*.

Altres danses o activitats amb esbarts dansaires

Excepcionalment des del Servei de Festes s'han programat actuacions i creacions d'esbarts per a circumstàncies especials que s'han valorat interessants per a les Festes de la Mercè i la ciutadania receptora: aniversaris, estrenes, coproduccions, intercanvis —sobretot internacionals—. Es valora la iniciativa dels esbarts de dansa catalana per la seva programació més com un espai de creació i d'innovació que com un espai de recerca i tradició, ja que essencialment l'espai per a actuacions d'esbarts catalans i grups de danses regionals i de col·lectius d'emigrants de la ciutat és dins de la Mostra d'Entitats, a la plaça de Catalunya, programada per la Regidoria de Participació.

La sardana

La sardana a les festes de la Mercè, a més del Concurs de Colles Sardanistes i de la ballada i el concert de la cobla que té la titularitat de Cobla Ciutat de Barcelona, té una important presència amb quatre ballades (audicions), tres de les quals són les habituals de les entitats sardanistes de la ciutat, potenciades qualitativament i ubicades en un espai i una hora en funció de les necessitats de les Festes de la Mercè: la ballada de la Obra Sardanista Violetes del Bosc dissabte a la tarda, la ballada de la Unió de Colles Sardanistes el diumenge al migdia i la ballada de l'Agrupació Cultural Folklorica Barcelona el dia de la Mercè a la tarda.

ELS TRES TOMBS DE BARCELONA

La celebració el 17 de gener de la festa de Sant Antoni Abat, estretament lligada amb tot el cicle del carnaval a tots els territoris de cultura catalana, desenvolupa un seguit de rituals de celebració força diversos al voltant de la figura i la llegenda de l'eremita Antoni Abbas (Egipte, segle III). La tradició li atorga el patronatge dels animals, especialment els de peu rodó, almenys des del segle XII. La iconografia clàssica presenta sant Antoni acompanyat per un porc petit, és per aquest motiu que se'l coneix com “sant Antoni del porquet”. També és representat amb una barba llarga, que fa que sigui reconegut (al costat de sant Pau eremita i sant Maür) com un dels tres sants barbuts celebrats en el que la tradició popular coneix com la setmana més freda de l'any: “la setmana dels barbuts”. Una de les manifestacions festives més arrelades al Principat de Catalunya per la celebració de sant Antoni Abat és la dels Tres Tombs, una tradició rural que a Barcelona esdevé plenament urbana. El cerimonial clàssic dels Tres Tombs indica, seguint la tradició de la benedicció de tota mena d'animals però especialment els de tir, que després de la cerimònia religiosa s'iniciï una passada amb totes les bèsties —cavalls, ases, someres— cavalcades o tirant de carruatges i realitzant els Tres Tombs per un circuit determinat. És un homenatge als carreters, traginers i pagesos. A la ciutat de Barce-

lona la festivitat de Sant Antoni Abat amb la celebració de la Cavalcada dels Tres Tombs es desenvolupa, almenys des del 1826, al voltant del Portal de Sant Antoni Abat, un espai que uns anys més tard va donar pas a un nou barri: el de Sant Antoni. La tradició de la benedicció d'animals i la cavalcada dels Tres Tombs, a la ciutat, durant gairebé un segle i quart es va desenvolupar amb tota naturalitat mentre els cavalls i els ases eren uns elements corrents a la vida quotidiana de la ciutat. Quan la presència d'animals de càrrega i de treball, de carruatges i transport, perd la seva funció a la ciutat, la celebració es manté com un homenatge als animals de pota rodona que al llarg de la història han estat motor econòmic i social i, d'altra banda, com a motiu per a la recuperació dels carruatges que van estar al servei de la ciutat: neteja, bombers, sanitat, pompes fúnebres, traginers, marques comercials, etc. Durant molts anys la responsabilitat dels Tres Tombs de Barcelona ha recaigut en la Germandat de Sant Antoni Abat. Els primers anys del segle XXI, però, es constitueix la Comissió dels Tres Tombs de Sant Antoni de Barcelona, integrada per diverses entitats i associacions amb l'objectiu de la regeneració, l'actualització i la consolidació dels Tres Tombs barcelonins per donar-hi més abast i difusió per tota la ciutat. Els Tres Tombs de Barcelona estan associats a la Federació Catalana dels Tres Tombs. La Cavalcada dels Tres Tombs de Barcelona se celebra el dissabte següent al 17 de gener, diada de Sant Antoni. Si aquest, el dia 17 de gener, s'escau en dissabte, per acord amb la Federació Catalana

dels Tres Tombs, la celebració passa al dissabte següent. La cavalcada, de bon matí, concentra genets i carruatges amb els seus cavalls en un punt convingut de Montjuïc. Des d'aquí s'inicia una desfilada tècnica fins a l'avinguda de Mistral. A dos quarts d'onze del matí i després de la cerimònia d'entrega d'estendards i penons comença la cavalcada dels Tres Tombs pròpiament, que recorre diversos carrers, passant sempre, però, per la ronda de Sant Pau on, davant de l'Escola Pia de Sant Antoni, es procedeix a la benedicció d'animals. La cavalcada finalitza a la plaça de Sant Jaume amb la rebuda del seguici per les autoritats municipals electes. A la cavalcada hi desfilen disset genets vestits de gala i amb barret de copa alta. Tres d'aquests, el portant i els cordoners de l'estendard de sant Antoni Abat, encapçalen la comitiva, i un altre genet porta el penó de santa Eulàlia. Aquests disset genets són precedits pels llancers i la banda de música de la secció muntada de la Guàrdia Urbana de Barcelona. Els segueixen un carruatge amb la imatge de sant Antoni i altres carruatges de les diferents entitats i administracions organitzadores. La resta de participació de genets i carruatges en els Tres Tombs de Sant Antoni de Barcelona és oberta a totes les entitats i tota la ciutadania de Barcelona. Els Tres Tombs barcelonins també conviden carros i cavalleries d'altres poblacions catalanes. És tradició que els participants llancin caramels al públic que contempla la desfilada.

EL CARNAVAL DE BARCELONA

El carnaval és una celebració que pertany al calendari lunar. Per aquest motiu, és una festa mòbil que se situa set setmanes després de la primera lluna plena després del solstici d'hivern. Però el carnaval s'ha d'emmarcar dins un cicle sencer amb sentit propi, el cicle que precedeix la quaresma. Per tant, des d'aquesta altra perspectiva, per situar el carnaval en el calendari hem de buscar la primera lluna plena posterior a l'equinocci de primavera. El diumenge següent és Diumenge de Pasqua i el diumenge de la setmana anterior és Diumenge de Rams. A partir d'aquest últim comptem quaranta dies enrere i obtenim el Dimecres de Cendra, el primer dia de la quaresma i últim de carnaval, o dia de l'*Enterro* del carnestoltes. El dijous anterior és l'inici tradicional de la setmana de carnaval o Dijous Gras. D'aquesta manera, el Dimecres de Cendra es mourà entre els dies 4 de febrer i 10 de març, mentre que el Dijous Gras ho farà entre el 29 de gener i el 4 de març. La primera referència documental a la celebració del carnaval a Barcelona data de 1333. Es tracta d'una disposició del Consell de Cent que prohibeix el llançament de taronges i l'ús de màscares en determinats àmbits. La població de la Barcelona medieval celebrava festes com a la resta d'Europa. L'antic carnaval barceloní començava el Dia de Difunts i s'allargava fins al Dimecres de Cendra pel cap baix. En la meitat del segle XVI s'acaba de consolidar la societat feudal moderna i es comença a donar el pas de la festa popular a la festa oficial. La cultura carnavalesca popular comença a ser combatuda per les autoritats. Els segles XVII i XVIII són el període de la substitució de la festa popular per la festa civil. S'apuntala el concepte de ciutadania. Durant aquest temps la festa va adquirint bona part de les

característiques que la configuren tal com avui la coneixem, amb una estructura més o menys fixa, articulada entorn del popular *Arribo*, els balls de màscares, *la Rua* i *l'Enterro* del ninot, la vigília del Dimecres de Cendra. Durant la primera meitat del segle XIX, els balls de disfresses, balls de màscares o balls de societat són, sens dubte, la principal activitat carnavalesca a la ciutat. El gust creixent per la disfressa i la màscara, alimentat per una voluntat de refinament es reflecteix a les grans capitals europees, i també per una indústria tèxtil que hi té un paper fonamental. Prolifera la literatura satírica pròpia d'aquell temps: bàndols, proclames, testaments i notes a la premsa. Un espadenyer del Born, Sebastià Junyent, va perseverar en la tasca de redactar i publicar un ban satíric en cada edició del carnaval durant una interessant etapa al segle XIX. Els bans del carnaval de la Societat del Born van instaurar un carnaval construït des de la imaginació i la sàtira intel·ligent: l'ànima del carnaval barceloní s'expressava en els bans. La consolidació de les bases del model carnavalesc que avui coneixem a Barcelona no es pot comprendre sense tenir en compte les dinàmiques del conflicte social que marquen tot el segle XIX i les primeres dècades del XX. L'adveniment de la Segona República va modificar radicalment el panorama polític, però es van mantenir vigents les coordenades principals de la celebració. El franquisme representà el més obscur i llarg període de prohibició d'una de les festes més antigues de la ciutat, des del 1939 fins al 1980. El dissabte 16 de febrer de 1980 la premsa es feia ressò del primer carnaval autoritzat a Barcelona després de la guerra. En l'imaginari col·lectiu apareixien les imatges dels darrers carnavals barcelonins d'abans de la guerra de 1936. Avui, el carnaval barceloní del segle XXI és sobretot participació. Com que no hi ha carnaval sense transgressió, la festa comporta per ella mateixa un grau de dissidència i, per tant, constitueix un exercici espontani de llibertat individual i col·lectiva. Ara com ara, el calendari festiu dels barris de Barcelona té en el carnaval un moment

brillant pel que fa a la implicació de la gent en la festa. L'ànima del carnaval es manifesta, encara avui, en la seva literatura satírica. L'anonimat d'un ban satíric, emmascarat rere un *Consell dels Bulls* a Gràcia, o la mordacitat d'*El Equipo Médico Habitual* a Sants, són un patrimoni festiu que semblava perdut amb el franquisme que el va prohibir. Barcelona disposa de la Comissió Cívica de Carnaval, que és un factor determinant en la realització dels diversos actes del carnaval barceloní: *l'Arribo*, *les Ambaixades del Carnestoltes*, *els Bans*, *els Saraus*, *la Rua*, *la Mort*, *la Vetlla* i *l'Enterro del Carnestoltes* i *de la Sardina*.

L'Arribo

El Dijous Gras es caracteritza a la ciutat de Barcelona, entre altres manifestacions populars, per *l'Arribo* del Rei Carnestoltes. Tradicionalment ho fa en un espai urbà emblemàtic i a una hora que facilita la participació ciutadana. El seu seguici és brillant i transgressor alhora. El Rei Carnestoltes és el personatge que actua com a fil conductor de totes les convocatòries festives del carnaval d'abast de ciutat.

Els Saraus

La tradició barcelonina de la celebració del carnaval està farcida de convocatòries en espais emblemàtics de la ciutat de balls de màscares de carnaval on els components de la sàtira i la disfressa són determinants.

La Rua

El carnaval barceloní és cultura popular i, essencialment, participació ciutadana, i la imaginació i la creativitat tenen els seus màxims exponents en les rues, que normalment se celebren el dissabte de carnaval a la tarda. De rues, a la ciutat n'hi han diverses que són fruit de la iniciativa i la vitalitat dels barris i el sector associatiu. Per al vespre del dissabte de carnaval es convoca una rua general de la ciutat que, des de fa uns anys, en cada edició es desenvolupa en un barri diferent, en la qual poden intervenir tota mena de comparses i carrosses i on es facilita la participació dels components de la resta de rues de la ciutat. En la rua participen el Rei Carnestoltes i el seu seguici, i els Gegants del Carnaval. La ciutat de Barcelona i la Comissió Cívica del Carnaval potencia diversos premis a les millors comparses de carnaval, amb aquest motiu es nomena un jurat i d'altra banda també es considera la votació popular de la ciutadania.

L'Enterro

El darrer dia del carnaval ja se celebra en plena quaresma. El Dimecres de Cendra és el dia de *l'Enterro* del Carnestoltes, i de *l'enterro de la sardina*. Aquest dia s'organitza un seguici fúnebre i satíric d'enterrament del Rei Carnestoltes en un espai urbà emblemàtic i a una hora que facilita la major participació ciutadana. També és el dia que, al voltant de *l'enterro de la sardina*, s'organitzen festes i berenars als barris i en espais històrics i tradicionals de la ciutat.

Els gegants del Carnaval

A la crònica de la rebuda del Carnestoltes del 1859, a Barcelona, s'esmenta la participació, després de la Pubilla i l'Hereu, els gegants de la Ciutat, d'una parella de gegants rodanxons pertanyents a la Societat del Born, entitat encarregada d'organitzar les festes del carnaval; amb els gegants desfilaven, també propietat de l'esmentada societat, una colla d'almenys vuit capgrossos. Aquesta és la primera data documentada de l'existència dels Gegants Vells de la Casa de Caritat o del Carnestoltes de Barcelona. El 1872, la Societat del Born es va dissoldre i el seu patrimoni fou repartit entre els seus socis. Els gegants i els nans de carnaval van correspondre a Joan Riera, que els va mantenir i els cedia a diverses entitats per a festes i desfilades. A la seva mort, el 1891, els seus hereus cediren els gegants i els capgrossos de carnaval a la Casa de Caritat. El 1902 la Diputació de Barcelona, administració de la qual depenia la Casa de Caritat, va encarregar-ne la restauració a l'aleshores prestigiós artesà Escaler per a participar en el Concurs de les Festes de la Mercè d'aquell any. Aquests gegants participaven en aquestes festes de la ciutat i en moltes altres dels barris del Raval, el Poble-sec o les de Sant Roc de la plaça Nova, així com en d'altres de la resta de la província de Barcelona. El 1987 la Diputació de Barcelona va decidir restaurar els gegants que restaven tancats des dels anys vint del segle passat. La restauració va anar a càrrec del veterà imatger Domènec Umbert i Vilasseró. El 1997 la Colla de Geganters de l'Associació de Festes de la Plaça Nova rescata de l'oblit els Gegants Vells de la Casa de Caritat perquè participin en el centenari dels Gegants de Sitges. Els gegants són dipositats al Palau de la Virreina, seu de l'Institut de Cultura de Barcelona. A partir d'aquest moment la Diputació de Barcelona cedeix els gegants a aquest institut, el qual arriba a un acord amb l'Associació Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella perquè es faci càrrec de la seva activitat. Des d'aleshores els Gegants Vells de la Casa de Caritat, coneguts com en *Rodanxó* i na *Rodanxona*, tornen a sortir pel carnaval barceloní i esdevenen de nou els Gegants del Carnestoltes de Barcelona: encapçalen la rua general de la ciutat i ballen el seu ball, amb música de Daniel Carbonell i coreografia de Montserrat Garrich, estrenada el 2009 amb motiu del seu cent cinquantesim aniversari.

LA NIT DE SANT JOAN

La nit del 23 de juny és la nit màgica en què celebrem el solstici d'estiu, amb dos dies d'endarreriment. La celebració, que l'església catòlica fa coincidir amb el naixement de sant Joan Baptista, ha esdevingut una festa marcada pel seu caràcter col·lectiu i socialitzador que integra tot un seguit de pràctiques de costums sorgits de les diverses solemnitats paganes en honor de la deïtat del Sol i els cultes vinculats al solstici d'estiu. La festa té una riquesa ritual i simbòlica com poques: el foc purificador, els banys de mitjanit, les herbes de sant Joan, les menges, les cançons, les dites, el ball, les curacions i altres pràctiques configuren un dia de transformació de la realitat quotidiana. De totes aquestes cerimònies el foc ha esdevingut l'autèntic protagonista de la nit: la flama sagrada del Canigó, les fogueres, la pirotècnia són la presència més evident de la nit més curta de l'any. La celebració de la Nit de Sant Joan i de la revetlla a Barcelona és plena de vigència i de vitalitat per voluntat popular i per iniciativa de particulars, associacions i entitats de tota mena, que no fa res més que donar continuïtat popular a una de les tradicions més arrelades a la ciutat. La Nit de Sant Joan se celebra comunitàriament com a revetlla de Sant Joan a barris, carrers, places i terrats i amb un seguit de components imprescindibles:

el ball, la coca de Sant Joan, la pirotècnia i la foguera. Els organitzadors són tan diversos com diverses són els milers de revetlles que se celebren a la ciutat. Barcelona, a més disposa, en diversos barris, d'un seguit d'actes i celebracions carregats de singularitat i simbolisme al voltant del que s'anomena *La Nit del Foc*. L'encesa de fogueres es sotmet a la normativa municipal específica, la venda i l'ús de pirotècnia queda regulada a la normativa vigent que en cada moment sigui aplicable a la ciutat de Barcelona. Com passa amb la revetlla de Sant Joan, a Barcelona ha estat una tradició molt arrelada la celebració de la revetlla de Sant Pere.

La Flama del Canigó (els Focs de Sant Joan)

Donant continuïtat a un costum iniciat el 1955 per l'excursionista nord-català Francesc Pujade, des de l'any 1966 diversos col·lectius i organitzacions distribueixen l'anomenada Flama del Canigó des del cim d'aquesta muntanya i la porten en relleus arreu de les terres de parla catalana per encendre les fogueres de la Nit de Sant Joan. La flama es conserva viva al llarg de l'any al Castillet de Perpinyà i cada any es renova al cim del mont sagrat del Canigó. El dia 23 de juny, de bon matí, s'escampa per tots els Països Catalans. A la ciutat de Barcelona la Flama del Canigó, amb l'organització de l'entitat Tradicions i Costums d'Òmnium Cultural, arriba el mateix dia 23 de juny a la plaça de Sant Jaume pels volts de dos quarts de vuit del vespre, des d'on es distribueix pels diferents barris de la ciutat perquè encenguin la seva foguera. Al voltant de la rebuda de la Flama del Canigó a la ciutat es basteix un ritual protocol·lari en què participen diferents elements festius municipals: l'Àliga de la Ciutat, els Gegants de la Ciutat i la cobla que té la titularitat de Cobla Ciutat de Barcelona. El ritual és senzill. Quan els portadors arriben amb la Flama del Canigó a la plaça de Sant Jaume, l'Àliga de la Ciutat i els Gegants de la Ciutat els fan una escorta d'honor fins a un gresol situat al mig de la plaça, mentre la cobla que té la titularitat de Cobla Ciutat de Barcelona interpreta la melodia *Muntanyes de Canigó*. El gresol és encès amb la Flama del Canigó. Després dels parlaments dels organitzadors i les autoritats electes presents a l'acte el foc és distribuït entre els representats dels diferents barris.

CICLE FESTIU NADALENC: NADAL A BARCELONA

Les festes i diades que se celebren al voltant del Nadal —les de més participació, sobretot en l'àmbit familiar— tenen el seu origen en el naixement de Crist que l'església catòlica fa coincidir amb el solstici d'hivern. L'allargament del dia i l'escurçament de la nit és el triomf del Sol sobre la tenebra, és l'anunci del despertar de la natura, que només és adormida pel fred, quan la terra es prepara per donar els seus fruits. És per això que des de la festivitat de Sant Nicolau fins a la diada de Reis l'ofrena, l'obsequi i el regal són una constant dels rituals de cada celebració: el tió, la carassa, les estrenes (*l'aguinaldo*), els Reis, tots ens porten regals i obsequis. A l'entorn familiar, i també en l'àmbit ciutadà, els principals protagonistes són les nenes i els nens barcelonins. Moltes de les celebracions de les diades assenyalades del cicle de Nadal són restringides, per tradició i costum, a l'àmbit de la família i les amistats, a centres associatius i culturals: Santa Llúcia, la nit de Nadal, Nadal, Sant Esteve, els Sants Innocents (*les llufes*), Sant Silvestre o la nit de cap d'any, el cap d'any, la nit de Reis i la diada de Reis. L'oferta cultural i festiva d'aquestes diades als carrers, barris, espais urbans i seus d'entitats de la ciutat tenen un gran abast i són de tradició arrelada: les fires tradicionals —Santa Llúcia, Sant Tomàs, Sant

Eloi, Reis—, els pessebres i el pessebrisme, l'enllumenat artístic i el guarniment de carrers, les desfilades d'elements singulars: la Carassa, l'Home dels Nassos, les representacions dels *Pastorets*, les cantades de nades, les festes del Caga Tió, les recollides de cartes per als Reis a càrrec de patges i carters reials, i les cavalcades de Reis, entre d'altres, són presents a la majoria dels barris i, en algun cas, en convocatòries que abasten tota la ciutat. Amb l'excepció de l'encesa oficial de l'enllumenat nadalenc de carrers i de la inauguració del pessebre de la plaça de Sant Jaume, que s'esdevenen al final del mes de novembre, actualment a la ciutat de Barcelona les festes de Nadal i tot el seu cicle festiu abraça des de les diades de la Constitució, el 6 de desembre —també diada de Sant Nicolau, festa d'arrelada tradició a tot Europa— i de la Immaculada Concepció, la *Puríssima*, el 8 de desembre, fins a la diada de Reis, el 6 de gener, un mes farcit de tota mena d'activitats que donen a la ciutat un clima especial, càlid i entranyable, i que cal reflectir, tot potenciant les diverses manifestacions festives barcelonines tant d'abast de ciutat com locals de barris i districtes, i de les iniciatives privades mitjançant una difusió coordinada i exhaustiva

L'enllumenat de carrers i el pessebre de la plaça de Sant Jaume

El darrer cap de setmana de novembre la ciutat ja presenta un ambient nadalenc amb l'encesa de l'enllumenat artístic amb motius nadalencs d'alguns carrers, places i espais urbans, i d'algun edifici oficial. També s'inaugura el tradicional pessebre municipal a la plaça de Sant Jaume, on es fa una cantada de nades a càrrec de la Federació Catalana d'Entitats Corals.

Les fires de Nadal

Durant el cicle nadalenc se celebren diverses fires al voltant de les tradicions d'aquestes diades: la Fira de Santa Llúcia, de figures i complements de pessebre, verd i regals d'artesanía; les més conegudes són les de la catedral i la plaça Nova i la de la Sagrada Família, però també se'n fan a d'altres barris: al Poble-sec, Sants, Nou Barris, Gràcia, Sant Andreu, Sarrià, etc. Se celebren des del darrer cap de setmana de novembre i fins al 23 de desembre. A la Fira de Santa Llúcia de la catedral el dia 12 de desembre se celebra la Diada de les Tradicions i els Costums Nadalencs, amb danses, cant de nades, representacions nadalencs, el Tió i la Carassa. La Fira de Sant Tomàs o de Reis, de joguines i regals d'artesanía, es desplega a la Gran Via de les Corts Catalanes entre els carrers de Muntaner i Entença des del dia 21 de desembre fins a la nit de Reis, el 5 de gener.

Personatges barcelonins singulars

Les festes nadalencs estan farcides de personatges fantàstics i llegendaris que en determinades diades els podem trobar per algun indret de la ciutat: patges i carters reials, i tions, entre d'altres, fruit de diferents iniciatives institucionals o privades. També hi ha dues figures singulars barcelonines que són úniques i tenen una tradició real o oral a la ciutat: la Carassa de Nadal i l'Home dels Nassos.

La Carassa de Nadal

Uns dels elements que exterioritzaven la joia de les festes nadalencs i que lligaven la celebració religiosa amb la bulliciosa gresca col·lectiva eren les carasses. Les carasses, tradició barcelonina, són una mostra més d'elements festius nadalencs que, com el tió, representen la natura adormida però farcida de fruits i, alhora, l'ofrena i el regal en forma de dolç per a nenes i nens. Les carasses, antigament, eren caps de sarraí, de cartró o de fusta, amb llargues barbes i cabells de pèl natural, que solien tenir moviment de boca i ulls. Aquests caps s'instal·laven sota els orgues barrocs d'algunes esglésies catalanes i, pels volts de Nadal, llançaven llaminadures a la quitxalla mentre feien esgarips esfereïdors. A Barcelona tres esglésies tenien orgue amb carassa: Santa Maria del Mar, Sants Just i Pastor i la catedral. La tradició de la carassa ens diu que

només funcionava un dia l'any, sempre dins el cicle nadalenc. Aquesta tradició s'ha recuperat a Barcelona amb la nova Carassa de Barcelona, una obra construïda el 1988 per l'imatger Manuel Caserres que llença de nou caramels a la quitxalla. La Carassa de Barcelona, més que la reproducció de l'antiga de la catedral —tot i que en reproduïx la fesomia—, n'és una recreació. El nou marc d'actuació de la Carassa de Barcelona li ha donat la mobilitat i un espai festiu propi i actualitzat: el carrer. Les actuacions de la Carassa de Nadal són els dissabtes i els diumenges durant la Fira de Santa Llúcia, excepte els del cap de setmana més proper a la festivitat de la Puríssima, a les dotze del migdia acompanyada de la música d'una formació de grallers i fent un recorregut per la Fira de Santa Llúcia i alguns carrers cèntrics de la ciutat, tot escopint caramels a nenes i nens. La Carassa també surt el 12 de desembre, al matí i a la tarda, amb motiu de la Diada de les Tradicions i els Costums Nadalencs.

L'Home dels Nassos

Aquest entranyable personatge, que és més un nom o una frase que una figura, ens trasllada als nostres records d'infantesa; records del que és i del que no és, del que és sense ser-ho o del que no és sent-t'ho; perquè, l'Home dels Nassos, el veiem quan ens mirem a qualsevol mirall. L'Home dels Nassos, tradició oral autènticament barcelonina, ha sobreviscut al llarg dels anys en l'imaginari popular com una evocació constant del darrer dia de l'any. La màgia de sortir al carrer cada 31 de desembre i cercar aquell home que llueix tants nassos com dies té l'any és una juguesca que els pares proposen als seus fills. D'aquesta manera, la quitxalla —i algun que altre badoc— emprenen una atribolada recerca entre els ciutadans vianants, tot convençuts d'ensopegar amb un home que, carregat de mocadors, llueixi tres-cents seixanta-cinc nassos. En arribar el vespre, amb la desil·lusió de no haver trobat cap fenomen semblant i convençuts d'haver estat l'objecte d'una enganyifa tot just tres dies després d'haver-nos penjat la llufa, els pares confessen als seus fills que si volen trobar l'Home dels Nassos només cal que vagin a la cambra de bany i es mirin al mirall, perquè ells són els homes dels nassos. I és que el 31 de desembre a l'any només li resta un dia; un dia de balanç i una nit de celebració per entrar al *ninou* plens d'il·lusions, de projectes i d'esperances. L'Home dels Nassos no és res més que això, la joia d'un temps passat, d'un any que s'acaba, i la il·lusió d'un temps per venir, d'un any que comença. La tradició d'aquest personatge que amb l'ostentació dels seus atributs olfactius ens recorda el que resta de l'any per anunciar-nos el que arriba ja té el seu referent històric en el déu romà Janus, amb dues cares, una amb aspecte de vell pel temps que s'acaba i una altra de criatura per l'any que comença, i que ho fa amb el mes que rep el seu nom: gener. El segle XXI Barcelona estrena un nou personatge d'imatgeria festiva, el capgròs de l'Home dels Nassos, construït per l'artesà imatger Amadeu Ferrer. Aquesta figura reproduïx el personatge de l'imaginari popular, un vell amb un gran nas i vestit amb tota mena de referències al pas del temps que porta a les mans la cara d'un nadó i la clau de l'any nou. El personatge apareix cada any el dia 31 de desembre, de bon matí, en un indret diferent i emblemàtic de la ciutat. Acompanyat del seu nodrit seguici i de diverses formacions musicals recorre diferents carrers i nor-

malment aprofita l'ocasió per inaugurar alguna reforma o rehabilitació urbana, fins arribar a la plaça de Sant Jaume on entrega la clau del nou any a les autoritats municipals electes.

La Nit de cap d'any

Una de les dues nits —amb la de Sant Joan— més significatives, populars i tradicionals del calendari festiu català és la de cap d'any. A Barcelona no hi ha una proposta definida com a oferta festiva d'abast ciutadà.

La Cavalcada de Reis

La tradició dels Reis, dels Reis Mags d'Orient, és una altra de les festivitats que ens remeten a la celebració ancestral del solstici d'hivern per part dels nostres avantpassats, la veneració del Sol i la Terra perquè siguin generosos. Una tradició més on l'ofrena i l'obsequi són elements principals. El Nou Testament cristià parla d'uns mags vinguts d'Orient que, tot seguint un estel, viatgen per adorar el fill de Déu nat i fet home. L'evangelista sant Mateu, que és qui en parla, no diu la quantitat ni la procedència dels mags arribats a Betlem. El segle IV, quan es fixa el dia 25 de desembre com a data del naixement de Jesús, també s'estableix el dia 6 de gener per commemorar l'Epifania relacionant-la amb l'adoració dels Reis Mags. Els mags esdevenen reis pel desig de l'església. És al segle VII quan els Reis d'Orient comencen a ser tres: Melcior, Gaspar i Baltasar, i amb procedència definida, els tres continents coneguts: Europa, Àsia i Àfrica. Aquesta fixació s'atribueix al monjo Beda el Vene-

nable, que dóna sentit a l'adoració de la humanitat cap a Jesús. La celebració de la diada de Reis té en l'obsequi el principal component, i en les nenes i nens els primers protagonistes. La tradició dels Tres Reis és de les més arrelades a la ciutat. La nit anterior a la diada, la nit del dia 5 al 6 de gener, els Reis Mags arriben a cada casa i deixen regals per a tota la família. La màgia i la il·lusió d'aquesta celebració íntimament familiar té el seu component col·lectiu i urbà amb la rebuda que la ciutat fa als Tres Reis arribats d'Orient i en la magnífica desfilada que aquests fan pels carrers de la ciutat. Aquest acte ha esdevingut la celebració amb més participació ciutadana de totes les convocatòries festives de la ciutat. La representació dels personatges dels Tres Reis, a Barcelona, ja la trobem el segle XIV quan, acompanyats d'un ric seguici de patges, desfilen en la processó del *Corpus Christi* integrant diversos entremesos al llarg de més de tres segles. Hi ha referències que a la darrereria del segle XVIII la ciutat de Barcelona ja celebra una cavalcada de Reis que, amb intermitència, es prolongarà fins als primers anys del segle XIX. De tota manera la primera cavalcada de Reis clarament documentada a tot l'Estat espanyol se celebra a Barcelona el 1855. Aquesta cavalcada estava integrada pels Tres Reis a cavall de bèsties vives, un ric seguici de patges amb torxes i escales que s'enlairaven als balcons i repartien lllaminadures a la canalla. No es reprendrà el costum fins al 1879, quan la cavalcada s'organitza per iniciativa privada i com a recurs comercial. Fins a la fi del segle XIX la cavalcada s'organitza molt esporàdicament. A partir del 1898, també amb alts i baixos, l'organització de les diverses cavalcades de Reis barcelonines són iniciativa de societats benèfiques que tenen l'objectiu de fer arribar la nit màgica als nens i nenes més desvalguts de la ciutat i, a Barcelona, cada nit de Reis se'n celebraran moltes, de Cavalcades, i a molts barris. Aquestes desfilades dels Mags d'Orient arribaran fins a l'esclat de la guerra el 1936. La tradició de la cavalcada de Reis es reprèn l'any 1942 per iniciativa i sota la responsabilitat de l'Ajuntament de Barcelona, i des d'aleshores ja no se n'interromprà la celebració. En els primers anys d'organització municipal es defineixen les característiques, els elements i els personatges que configuraran els trets distintius i singulars de la cavalcada de Reis barcelonina. Des dels primers dissenys de carrosses a càrrec de Joaquim Bartolí, a qui seguí tota una nissaga de dissenyadors, fins a tota mena de comparses integrades per tot tipus de col·lectius ciutadans: patges, carters, teiers, etc., han conformat un model que, amb moltíssimes possibilitats de creació artística i innovació, manté un eix vertebrador coherent amb la història narrada i les il·lusions i creences no revelades de les nenes i nens barcelonins. Des de la primera edició, a part dels tres reis, Melcior, Gaspar i Baltasar, amb tot el seu seguici de patges i carters reials, es perfilen uns personatges que defineixen la singularitat barcelonina: l'Estel, en algunes ocasions la Dama de l'Estel, i el patge Gregori. Aquests personatges també marquen el nombre mínim de carrosses que participen en la desfilada: cinc. La creativitat i les circumstàncies econòmiques fan néixer nous personatges i les seves carrosses, que tenen aparicions intermitents: el Carter reial, els patges caramel·lers i les carboneres. A partir dels anys seixanta del segle passat s'imposa el costum que els Reis arribin a Barcelona per mar. En les darreres edicions ho fan a bord del pailebot *Santa Eulàlia*. És costum que els Reis siguin rebuts a peu del vaixell per la màxima autoritat electa de la ciutat: l'alcalde de Barcelona, qui els lliura el pa i la sal, i la clau de la ciutat. En algunes

edicions ha estat costum que els Reis fossin rebuts pels elements festius protocol·laris: l'Àliga de la Ciutat, els Gegants de la Ciutat i la Banda Municipal. L'arribada dels Reis per mar es produeix cada dia 5 de gener pels volts de quarts de sis o les sis de la tarda. La cavalcada s'inicia entre dos quarts de set i les set del vespre en un espai urbà emblemàtic de la ciutat (en les darreres edicions, al Parc de la Ciutadella), i recorre de quatre a sis quilòmetres per diversos carrers amplis i cèntrics (en les darreres edicions arriba fins a Montjuïc). És convenient i un costum que la cavalcada no finalitzi més tard de les nou del vespre. En la Cavalcada de Reis de Barcelona participen, a més dels Tres Reis i els personatges del patge Gregori, l'Estel i els seus seguicis, els llancers i la banda de música de la secció muntada de la Guàrdia Urbana, companyies artístiques, grups de músics, dansaires, patges, carters i altres comparses integrades per voluntaris fruit d'una crida ciutadana i d'entitats. La Cavalcada de Reis de Barcelona ha generat la composició de diverses músiques i la creació de nombroses coreografies. A Barcelona, a més de la cavalcada general de la ciutat organitzada per l'Ajuntament, el dia 5 de gener se celebren moltes altres per iniciativa de diferents entitats i associacions.

2.

***SEGUIMENT
I REVISIÓ
DEL PROTOCOL
FESTIU DE
LA CIUTAT
DE BARCELONA***

Aquest protocol neix com una eina d'utilitat en l'ordenament de les formes i les funcions de la realitat festiva de Barcelona. Un ordenament respectuós amb la tradició i la singularitat de la ciutat, reconegudes com a pròpies per la ciutadania i consensuades pels diferents agents de la festa. Un protocol obert a les noves propostes d'arrel tradicional representatives de la realitat ciutadana. Aquest protocol és la guia d'ús dels actes festius de tradició i de singularitat de la ciutat, que permet la reiteració i l'evolució de la festa amb fixació al calendari i l'espai urbà. És per això que, com es diu al seu preàmbul: "s'encarrega el seguiment del protocol com a testimoni del seu compliment i per constatar-ne l'evolució i actualització dels actes. També s'encarrega del seguiment de noves propostes per a la seva inclusió al protocol. I es preveu la possibilitat de modificacions, correccions i noves inclusions com a fruit del seguiment i el consens en funció de les necessitats dels col·lectius actuant, dels usuaris i de la mateixa celebració". Amb aquest objectiu es nomena la Comissió de Seguiment del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona.

La Comissió de Seguiment del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona

1. Definició

La Comissió de Seguiment del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona és l'òrgan col·legiat encarregat de vetllar pel compliment i desenvolupament del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona, així com d'analitzar les possibles millores i modificacions.

2. Composició

La Comissió de Seguiment del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona estarà integrada per set membres a proposta del Comitè Executiu del Consell de Cultura.

3. Procés d'elecció

La Comissió de Cultura Popular i Tradicional del Consell de la Cultura de Barcelona elaborarà una llista de candidats possibles per integrar la Comissió de Seguiment del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona, on es tindrà en compte el màxim equilibri entre els diversos sectors i agents dels actes compresos en el protocol. Aquesta llista es presentarà com a document consultiu i per a la seva consideració al Comitè Executiu del Consell de la Cultura de Barcelona. Aquest podrà convocar a consulta la Comissió de Cultura Popular i Tradicional del Consell de la Cultura de Barcelona quan ho cregui convenient per a la seva valoració, i emetrà una proposta col·legiada i independent de la composició de la Comissió del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona.

4. Nomenament

Els components de la Comissió de Seguiment del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona seran nomenats per l'alcalde de Barcelona a proposta del Comitè Executiu del Consell de la Cultura de Barcelona,

5. Funcions

Correspon a la Comissió de Seguiment del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona:

1. Fer el seguiment del compliment del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona.
2. Fer el seguiment de la realització dels actes festius compresos en el Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona.
3. Posar de manifest, quan escaigui, els casos en què es produeixi un incompliment del Protocol i/o en la realització dels actes festius compresos en el Protocol i requerir el seu compliment.
4. Elaborar, per iniciativa pròpia o a demanda de la Comissió de Cultura Popular i Tradicional del Consell de la Cultura de Barcelona, els informes que estimi oportuns sobre el compliment del Protocol i sobre la realització dels actes festius compresos en el Protocol.
5. Fer les crides oportunes per a la celebració de les festes compreses en el Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona, si és el cas que s'estableix aquesta fórmula.
6. Proposar, mitjançant el procediment previst al Reglament del Consell de la Cultura de Barcelona, la convocatòria de la Comissió de Cultura Popular i Tradicional del Consell de la Cultura de Barcelona.
7. Convocar les reunions de treball i/o informatives que estimi oportunes amb els diferents agents, col·lectius i entitats relacionades amb les activitats i els sectors festius de la ciutat.
8. Elaborar informes per a la renovació, la millora i les modificacions del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona.
9. Recollir propostes per a la renovació, millora i modificacions del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona i de noves inclusions d'actes festius al Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona. Fer-ne la valoració, prendre l'acord, emetre'n informe i comunicar-ho als diferents agents i sectors de la festa afectats i a la Comissió de Cultura Popular i Tradicional del Consell de la Cultura de Barcelona.
10. Elaborar propostes de noves inclusions d'actes festius al Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona. Fer-ne la valoració, prendre l'acord, emetre'n informe i comunicar-ho als diferents agents i sectors de la festa afectats i a la Comissió de Cultura Popular i Tradicional del Consell de la Cultura de Barcelona.
11. Si escau, proposar al Ple del Consell de la Cultura de Barcelona, al final del mandat de la Comissió de Seguiment, la modificació del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona amb la inclusió de les millores, les modificacions i les noves incorporacions aprovades durant el seu mandat.

6. Mandat i renovació

El mandat dels membres de la Comissió de Seguiment del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona és de quatre anys, i poden ser reelegits per un nou mandat de quatre anys,

7. Cessament

1. Els membres de la Comissió cessen:
 - a) Per expiració del seu mandat, sens perjudici de la seva possible reelecció.
 - b) Per renúncia o defunció.
 - c) Per incapacitació civil judicialment declarada.
 - d) Per incompatibilitat sobrevinguda o inhabilitació per a l'exercici de càrrecs públics.
 - e) Per condemna per delictes dolós mitjançant sentència ferma.
 - f) Per absències injustificades a les reunions de la Comissió durant dues sessions seguides.
2. L'acord de cessament d'un membre i de nomenament de la persona que el substitueix per a la resta del mandat es fa d'acord amb el procediment de nomenament dels membres previst als apartats 3 i 4 d'aquest document.

8. Constitució

La Comissió de Seguiment del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona es constituirà solemnement i en primera reunió de treball el dia del seu nomenament per l'alcalde de Barcelona. En l'acte de constitució la Comissió de Seguiment del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona escollirà entre els seus membres una presidència i una vicepresidència.

9. Reunions de treball i acords

La Comissió de Seguiment del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona es reunirà tantes vegades com sigui necessari, almenys, però, quatre vegades a l'any: abans i després de santa Eulàlia i abans i després de la Mercè. Les reunions de treball de la Comissió de Seguiment del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona seran convocades i presidides per la seva presidència, que farà la proposta de l'ordre del dia. En absència de la presidència, farà aquesta funció la vicepresidència.

Els acords de la Comissió de Seguiment del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona seran col·legiats i per majoria dels seus membres. Els acords de la Comissió de Seguiment del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona seran públics i es donaran a conèixer a les administracions i a les entitats afectades, al Comitè

Executiu del Consell de la Cultura de Barcelona i a la Comissió de Cultura Popular i Tradicional del Consell de la Cultura de Barcelona.

La secretaria del Consell de la Cultura de Barcelona en la seva funció de secretariat de la Comissió de Seguiment del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona trametrà les convocatòries de reunions de treball i l'ordre del dia, redactarà els acords i els informes de la Comissió de Seguiment del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona i els comunicarà als organismes i entitats que correspongui.

Modificació del text del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona

La revisió del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona amb la modificació del seu text s'aplicarà al final del mandat de la Comissió de Seguiment del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona, cada quatre anys, i haurà de ser aprovat pel Ple del Consell de la Cultura de Barcelona, així com pel Consell Plenari de l'Ajuntament de Barcelona.

Publicació del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona

L'Ajuntament de Barcelona publicarà el Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona i l'editarà en format llibre sobre paper i en suport digital. En farà la major difusió amb la distribució d'aquestes edicions i la publicació a la web municipal. Així mateix es publicaran i s'editaran en els mateixos formats les revisions i modificacions, si escau.

Barcelona, octubre de 2009

Comissió de Redacció del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona

Xavier Cordoní (president)

Josep Fornés

Montserrat Garrich

Antoni Lucena

Antoni Mendieta

Carles Giner (secretari)

3.

***DOCUMENTS
ANNEXOS***

Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona

Annex I

Imatgeria festiva en el protocol

Figura: construcció, propietat, administració

Balls: música, coreografies, representacions

1. ÀLIGA DE LA CIUTAT

Figura actual

Constructor: Xavier Jansana i Font, any 1999 (Còpia: Xavier Jansana i Font, any 2005)

Propietat: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura de Barcelona (donació de l'Associació de Festes de la Plaça Nova, any 1999)

Administrador: Associació de Festes de la Plaça Nova
Dipositada en exposició: Palau de la Virreina (còpia: La Casa dels Entremesos)

Ball de l'Àliga de Barcelona

Músiques: 1. Anònim del segle XVII
2. Carles Santos

Coreografies 1 i 2: Montserrat Garrich

Representacions:

Festes de Santa Eulàlia: ball a la basílica de Santa Maria del Mar, Seguici de Santa Eulàlia, cerimònia d'entrega dels Premis Ciutat de Barcelona
Festes de la Mercè: Toc d'inici, Matí de festa major (Seguici d'autoritats)

2. BOU DE BARCELONA

Figura actual

Constructor: Manel Casserras i Boix, any 1993

Propietat: Associació d'Amics dels Gegants Ramon i Lola

Administrador: Associació d'Amics dels Gegants Ramon i Lola

Dipositada en exposició: La Casa dels Entremesos

Ball del Bou de Barcelona

Música: Isidre Peláez

Coreografia: Associació d'Amics dels Gegants Ramon i Lola

Representació: Festes de la Mercè: Toc d'inici

3. CAPGROSSOS MACERS

Figures actuals

Constructor: Domènec Umbert i Vilasseró, any 1985

Propietat: Colla de Geganters de Sant Josep de Calassanç

Administrador: Coordinadora de Geganters de Barcelona

Dipositades en exposició: Palau de la Virreina

Ball dels Capgrossos Macers: La Gavaldana

Música: Xavier Padriosa

Coreografia: Coordinadora de Geganters de Barcelona

Representacions: Festes de la Mercè: Toc d'inici

4. CAVALLETS COTONERS DE BARCELONA

Figures actuals

Constructor: Taller Malatesta (Barcelona), any 1933; darrera restauració: Mestre & Naniu (Barcelona), any 2004

Propietat: Esbart Català de Dansaires

Administrador: Esbart Català de Dansaires

Dipositades en exposició: La Casa dels Entremesos

Ball dels Cavallets Cotoners de Barcelona

Música: Jordi Fàbregas

Coreografia: Josep M. Ferré

Representació: Festes de la Mercè: Toc d'inici

5. DRAC DE LA CIUTAT VELLA DE BARCELONA

Figura actual

Constructor: Manel Casserras i Boix, any 1987

Propietat: Ajuntament de Barcelona, Districte de Ciutat Vella

Administrador: Associació d'Amics dels Gegants Ramon i Lola

Dipositada en exposició: La Casa dels Entremesos

Ball del Drac de la Ciutat Vella de Barcelona

Música: Joaquim Soler

Coreografia: Associació d'Amics dels Gegants Ramon i Lola

Representació: Festes de la Mercè: Toc d'inici

6. GEGANTONA LAIA

Figura actual

Constructor: Xavier Jansana i Font, any 1998

Propietat: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura de Barcelona

Administrador: Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella

Dipositada en exposició: Palau de la Virreina

Ball de la Gegantona Laia

Música: Gener Salicrú

Coreografia: Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella

Representacions: Seguici de Santa Eulàlia

7. GEGANTS DE LA CIUTAT

Noms: Violant d'Hongria i Jaume I

Figures actuals

Constructor: Manel Casserras Boix, any 1991; darrera reforma: Manel Casserras Solé, any 2006 (còpies: Jordi Grau Martí, any 1999)

Propietat: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura de Barcelona

Administrador: Coordinadora de Geganters de Barcelona

Dipositades en exposició: Palau de la Virreina

Ball dels Gegants de la Ciutat

Música: Xavier Muixench, creació per a gralles i percussió sobre un anònim del segle XIX

Arranjament per a cobla de ministrers: Jordi Fàbregas

Coreografia: Jordi Vallverdú i Elisenda Nebot

Representacions: Festes de Santa Eulàlia: Seguici de Santa Eulàlia

Festes de la Mercè: Toc d'inici, Matí de festa major (Seguici d'autoritats)

8. GEGANTS DE SANT ROC DE LA PLAÇA NOVA

Noms: Laieta (Eulàlia) i Roc

Figures actuals

Constructor: El Arte Cristiano (Olot), any 1906; darrera restauració: Domènec Umbert Vilasseró, any 1985 (còpies: Manel Casserras Boix, any 1992)

Propietat: Associació de Festes de la Plaça Nova

Administrador: Associació de Festes de la Plaça Nova

Dipositades en exposició: La Casa dels Entremesos

Ball dels Gegants de la Plaça Nova:
Ball de Santa Eulàlia

Música: Carles Mas, creació per a flabiol, gralles i percussió sobre un anònim tradicional del segle XVIII
Arranjament per a gralles i percussió: Daniel Carbonell
Arranjament per a cobla de sardanes: Jordi León
Arranjament per a cobla de ministrers: Jordi Fàbregas
Coreografia (versions per a gralles i flabiol): Xavier Cordoní i Carles Mas
Coreografia (versions per a cobles): Daniel Marín i Montserrat Calvet
Representacions: Festes de Santa Eulàlia: Processó de les Laies, Seguici de Santa Eulàlia

9. GEGANTS DE SANTA MARIA DEL MAR

Noms: Reina de Saba i Rei Salomó
Figures actuals
Constructor: Antoni Mujal, any 2001
Propietat: Associació Colla de Geganters del Casc Antic
Administrador: Associació Colla de Geganters, del Casc Antic
Dipositades en exposició: La Casa dels Entremesos

Ball dels Gegants de Santa Maria del Mar

Música: Jordi Fàbregas
Coreografia: M. Mercè Abad
Representacions: Festes de la Mercè: Toc d'inici

10. GEGANTS DEL PI

Noms: Elisenda i Mustafà
Figures actuals
Constructor: Manel Casserras Boix, any 1960 (còpies: Manel Casserras Boix, any 1985)
Propietat: Associació d'Amics dels Gegants del Pi

Administrador: Associació d'Amics dels Gegants del Pi
Dipositades en exposició: La Casa dels Entremesos

Ball dels Gegants del Pi

Música: anònim popular del segle XVIII-XIX
Arranjament per a cobla de ministrers: Jordi Fàbregas
Coreografia: Xavier López
Representacions: Festes de la Mercè: Toc d'inici

11. GEGANTS NOUS DE LA CASA DE CARITAT O DEL CORPUS DE BARCELONA

Noms: Borda i Hereu
Figures actuals
Constructor: Emili Ferrer i Espel, any 1919; darrera restauració: Domènec Umbert i Vilassero, any 1987
Propietat: Diputació de Barcelona
Mantenidor: Ajuntament de Barcelona, Districte de Ciutat Vella
Administrador: Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella
Dipositades en exposició: La Casa del Entremesos

Ball dels Gegants de Corpus

Música: Enric Montsant
Coreografia: Montserrat Garrich
Representació: Processó de Corpus

12. GEGANTS VELS DE LA CASA DE CARITAT O DEL CARNAVAL DE BARCELONA

Noms: Rodanxona i Rodanxó
Figures actuals
Constructor: desconegut, anterior a l'any 1859; darrera restauració: Domènec Umbert i Vilassero, any 1987
Propietat: Diputació de Barcelona
Mantenidor: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura de Barcelona

Administrador: Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella
Dipositades en exposició: Palau de la Virreina

Ball dels Gegants de Carnaval

Música: Daniel Carbonell
Coreografia: Montserrat Garrich
Representació: Carnaval

13. LLEÓ DE BARCELONA

Figura actual
Constructor: Manel Casserras i Boix, any 1993
Propietat: Associació d'Amics dels Gegants del Pi
Administrador: Associació d'Amics dels Gegants del Pi
Dipositada en exposició: La Casa dels Entremesos

Ball del Lleó de Barcelona

Música: Jordi Fàbregas
Coreografia: Xavier López
Representació: Festes de la Mercè: Toc d'inici

14. MULASSA DE BARCELONA

Figura actual
Constructor: Manel Casserras i Boix, any 1988
Propietat: Associació d'Amics dels Gegants del Pi
Administrador: Associació d'Amics dels Gegants del Pi
Dipositada en exposició: La Casa dels Entremesos

Ball de la Mulassa de Barcelona

Música: Eduard Casals
Coreografia: Xavier López
Representació: Festes de la Mercè: Toc d'inici

15. TARASCA O CUCA FERA DE BARCELONA

Figura actual
Constructor: Xavier Jansana i Font, any 1993
Propietat: Associació de Geganters, Grallers i Bestiari de la Barceloneta
Administrador: Associació de Geganters, Grallers i Bestiari de la Barceloneta
Dipositada en exposició: La Casa dels Entremesos

Ball de la Tarasca de Barcelona

Música: Joaquim Soler
Coreografia: Associació de Geganters, Grallers i Bestiari de la Barceloneta
Representació: Festes de la Mercè: Toc d'inici

16. VÍBRIA DE BARCELONA

Figura actual
Constructor: Xavier Jansana i Font, any 1993
Propietat: Associació de Festes de la Plaça Nova
Administrador: Associació de Festes de la Plaça Nova
Dipositada en exposició: La Casa dels Entremesos

Ball de la Víbria de Barcelona

Música: Joaquim Soler
Coreografia: Miquel Àngel Gelabert
Representació: Festes de la Mercè: Toc d'inici

Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona

Annex II

Administracions i entitats concurrents per acte

LES FESTES DE SANTA EULÀLIA

La col·locació del penó de Santa Eulàlia

Administració: Ajuntament de Barcelona, Gabinet d'Alcaldia i Protocol, Institut de Cultura, Departament de Festes
Entitat col·laboradora: Associació Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella de Barcelona

La Gegantona Laia

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes
Entitat col·laboradora: Associació Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella de Barcelona

El ball de Santa Eulàlia

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Associació de Festes de la Plaça Nova (Associació Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella de Barcelona)

La ballada de sardanes

Administració: Ajuntament de Barcelona, Gabinet d'Alcaldia i Protocol, Institut de Cultura

Els concerts

El Concert de la Cobla Ciutat de Barcelona

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes

El Concert de la Banda Municipal de Barcelona

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes

La Processó de les Laies

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes, Districte de Ciutat Vella
Entitat col·laboradora: Associació Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella de Barcelona

Els protocols i balls de l'Àliga de la Ciutat

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes, Gabinet d'Alcaldia i Protocol

Entitat col·laboradora: Associació de Festes de la Plaça Nova (Associació Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella de Barcelona)

El Seguici de Santa Eulàlia

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes, Districte de Ciutat Vella

Entitat col·laboradora: Associació Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella de Barcelona

La diada castellera

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes.

Entitat col·laboradora: Coordinadora de Colles Castelleres de la Ciutat de Barcelona

Els correfocs

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes, Districte de Ciutat Vella

Entitats col·laboradores: Associació Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella de Barcelona i Coordinadora de Colles de Diables i Bèsties de Foc de Barcelona

LA FESTIVITAT DEL CORPUS CHRISTI

L'ou com balla

Administració: Ajuntament de Barcelona, Relacions Ciutadanes i Institucionals, Parcs i Jardins

La ballada de sardanes

Administració: Ajuntament de Barcelona, Relacions Ciutadanes i Institucionals, Gabinet d'Alcaldia i Protocol

La Processó Festiva de Corpus

Administració: Ajuntament de Barcelona, Relacions Ciutadanes i Institucionals
Entitat col·laboradora: Associació Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella de Barcelona

Els gegants del Corpus de Barcelona

Administració: Ajuntament de Barcelona, Districte de Ciutat Vella
Entitat col·laboradora: Associació Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella de Barcelona

LES FESTES DE LA MERCÈ

El Seguici Popular de Barcelona

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes
Entitat col·laboradora: Associació Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella de Barcelona

El Seguici inaugural

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Associació Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella de Barcelona

El Toc d'inici

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Associació Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella de Barcelona

El Matí de festa major

Les matinades de grallers

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes

Entitats col·laboradores: Coordinadora de Geganters de Barcelona (vocalia de música) i Coordinadora de Colles Castelleres de la Ciutat de Barcelona (vocalia de música)

Les galejades de trabucaires

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Colles de Trabucaires de la ciutat de Barcelona

Els balls i la Passada de Gegants i de Nans

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Coordinadora de Geganters de Barcelona

El Seguici d'autoritats

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Associació Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella de Barcelona

Els balls de l'Àliga de la Ciutat i els Gegants de la Ciutat

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Associació Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella de Barcelona

Les diades castelleres

La Diada Castellera de la Mercè (o Diada Castellera de Colles Locals)

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Coordinadora de Colles Castelleres de la Ciutat de Barcelona

La Diada Castellera de Colles Convidades

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura Departament de Festes

El Galop de la Mercè

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Esbart Català de Dansaires (Associació Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella de Barcelona)

La Cavalcada de la Mercè

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Coordinadora de Geganters de Barcelona

El Correfoc

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes

Entitats col·laboradores: Coordinadora de Colles de Diables i Besties de Foc de Barcelona i Associació Coordinadora d'Entitats de Bestiari de Barcelona (Agrupació del Bestiari Popular i Festiu de Catalunya)

La Banda Municipal de Barcelona

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes

La Cobla Ciutat de Barcelona

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes

El Concurs de Colles Sardanistes

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Colles de Barcelona de la Unió de Colles Sardanistes

El cant coral

Cantada de la Federació de Cors d'en Clavé

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Federació de Cors de Clavé

Cantada de la Federació Catalana d'Entitats Corals

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Federació Catalana d'Entitats Corals

Altres propostes festives de les Festes de la Mercè

Falcons

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Falcons de Barcelona (Associació Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella de Barcelona)

Xambanga

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Coordinadora de Geganters de Barcelona

La Passejada de Bèsties / Nit de les Bèsties

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Associació Coordinadora d'Entitats de Bestiari de Barcelona (Agrupació del Bestiari Popular i Festiu de Catalunya)

La Tabalada

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Coordinadora de Colles de Diables i Besties de Foc de Barcelona

El Correfoc dels Petits Diables

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Coordinadora de Colles de Diables i Besties de Foc de Barcelona

Balls de bastons: Matí bastoner

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Territorial de Barcelona de la Coordinadora de Ball de Bastons de Catalunya

MercèDansa

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Esbart Català de Dansaires (Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella)

Altres danses o activitats amb esbarts dansaires

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes, Participació i Associacionisme

Entitat col·laboradora: Agrupament d'Esbarts Dansaires

La sardana

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Federació d'Entitats Sardanistes (Agrupació Cultural Folklòrica Barcelona, Obra Sardanista Violetes del Bosc, Unió de Colles Sardanistes)

ELS TRES TOMBS DE BARCELONA

Els Tres Tombs de Barcelona

Administració: Ajuntament de Barcelona, Participació i Associacionisme, Relacions Ciutadanes i Institucionals, Districte de l'Eixample

Entitat col·laboradora: Comissió dels Tres Tombs de Sant Antoni de Barcelona

EL CARNAVAL DE BARCELONA

L'Arribo

Administració: Ajuntament de Barcelona, Participació i Associacionisme, Institut de Cultura, Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Comissió Cívica del Carnaval de Barcelona

La Rua

Administració: Ajuntament de Barcelona, Participació i Associacionisme, Institut de Cultura, Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Comissió Cívica del Carnaval de Barcelona

L'Enterro

Administració: Ajuntament de Barcelona, Participació i Associacionisme, Institut de Cultura, Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Comissió Cívica del Carnaval de Barcelona

Els gegants del Carnaval

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes

Entitat col·laboradora: Associació Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella de Barcelona

LA NIT DE SANT JOAN

La Flama del Canigó (els Focs de Sant Joan)

Administració: Ajuntament de Barcelona, Relacions Ciutadanes i Institucionals

Entitat col·laboradora: Tradicions i Costums d'Òmnium Cultural

CICLE FESTIU NADALENC: NADAL A BARCELONA

L'enllumenat de carrers i el pessebre de la plaça de Sant Jaume

Administració: Ajuntament de Barcelona, Gabinet d'Alcaldia i Protocol, Parcs i Jardins

Personatges barcelonins singulars

La Carassa de Nadal

Administració: Ajuntament de Barcelona, Ciutat Vella

Entitat col·laboradora: Associació Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella de Barcelona

L'Home dels Nassos

Administració: Ajuntament de Barcelona, Participació i Associacionisme, Relacions Ciutadanes i Institucionals, Oficina del Paisatge Urbà

Entitat col·laboradora: Associació l'Arca de Noè

La Cavalcada de Reis

Administració: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Departament de Festes

Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona

Annex III

Protocols del Seguici Popular de Barcelona

PREÀMBUL

Les manifestacions de la imatgeria festiva i els balls populars a la ciutat i de la ciutat de Barcelona hem de cercar-les en les dates més reculades de la celebració de la festa del *Corpus Christi*. Aquests elements, que van gaudir, i gaudeixen, de la màxima popularitat entre les manifestacions festives, cal identificar-los intrínsecament amb la festa en el seu sentit més ampli.

El seu caràcter cultural i patrimonial de la ciutat, avalats per llur història —la dels elements festius i la de la mateixa Barcelona—, en fan una manifestació genuïna de la idiosincràsia barcelonina que cal protegir per garantir-ne la continuïtat com a patrimoni llegat del passat i que hem de transmetre a les generacions futures —ahora que en gaudim en el present— lliure d'interferències i/o modificacions que poguessin alterar el seu simbolisme, representativitat i funció dins la litúrgia festiva de la ciutat.

La necessitat de redactar un document on es fixin uns protocols per garantir tot l'esmenta't fins ara, no és en absolut cap novetat al nostre país, i són moltes les viles i ciutats que gaudeixen de proto-

cols similars on, ahora que preserven la identitat i el caire simbòlic del seu patrimoni festiu i són acurades i respectuoses amb la tradició que els és pròpia, els atorga un caràcter d'idiosincràsia irrepetible que els identifica com a segell de la mateixa vila o ciutat i llur litúrgia festiva.

El document que presentem és el resultat del treball col·lectiu de les entitats que durant els darrers dotze anys no han estalviat esforços per bastir a Barcelona aquells elements tradicionals que, per l'atzarosa història de la ciutat, pròpia de les grans urbs, havien desaparegut però restaven vius en la memòria popular.

Creiem, per tant, que l'actual document de protocol ha de ser de vital importància per dotar Barcelona d'uns elements integrats en el Seguici Popular de Barcelona i amb una litúrgia dins la festa, que ahora ha de ser capdavantera, innovadora i respectuosa amb la tradició que li és pròpia i exclusiva, tot identificant-los com a elements indiscutiblement simbòlics de Barcelona.

El Seguici Popular de Barcelona

El Seguici Popular de Barcelona és el conjunt d'elements festius, esdeveniments cultura popular i tradicional, i hereus dels antics entremesos, que participen o poden participar en les celebracions i solemnitats de caire cívic o religiós que per tradició i coherència històrica els han estat propis, així com d'aquells esdeveniments prou rellevants per a la ciutat que puguin succeir en el futur.

Actualment el Seguici Popular de Barcelona està configurat pels elements següents: els Gegants de la Ciutat, amb els Capgrossos Macers, l'Àliga de la Ciutat de Barcelona i la resta del Bestiari Històric de Barcelona: els Cavallets Cotoners, el Lleó, la Mulassa, el Bou, la Víbria, el Drac i la Tarasca, els Gegants del Pi¹ i la parella de gegants representativa dels barris de Barcelona, així com els acompanyaments musicals corresponents.

Els Gegants de la Ciutat

Els Gegants de la Ciutat són de propietat municipal, símbol festiu del consistori, estan gestionats per la Coordinadora de Geganters de Barcelona i poden ser portats i el seu ball ballat per qualsevol geganter de la ciutat que ho faci amb dignitat i coneixement dels actes.

L'Àliga de la Ciutat

L'Àliga de Barcelona pertany a l'Associació de Festes de la Plaça Nova,² membre de la Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella (Bestiari Històric de Barcelona); quan actua en el Seguici com a Àliga de Barcelona i símbol de la ciutat pot ser portada i la seva dansa ballada per qualsevol portador-ballador de qualsevol entitat de cultura popular de la ciutat que ho sol·liciti i que ho faci amb dignitat i coneixement dels actes, i sempre que ho aprovi unànimement la Comissió de Seguiment del Seguici Popular de Barcelona.

Funcions del Seguici

El Seguici Popular de Barcelona té una funció bàsica de representació en les festes tradicionals i els actes rellevants de caire ciutadà. La seva

actuació es compon, segons la diada, d'una desfilada ordenada, amb músiques escaients i amb un grau de solemnitat determinat, que pot cloure amb els balls propis de tots o d'alguns dels seus elements davant el símbol de la festa.

Diades en què surt el Seguici

Les diades i actes on cal que el Seguici Popular de Barcelona sigui present són: la Festa de Santa Eulàlia, en l'acte central; la celebració de la diada del *Corpus Christi*, en la processó de la catedral de Barcelona, i les Festes de la Mercè, en el Seguici d'autoritats en sortir de l'ofici i dins el Matí de festa major de la diada de la Mercè, en el Toc d'inici, acte inaugural de les festes després del pregó, i, en alguna ocasió tots o algun dels seus elements, encapçalant l'acte central de les festes: la cavalcada - ball de gegants.

També és convenient que participi en fets puntuals i rellevants per a la ciutat, com a elements simbòlics, solemnes i de protocol.

Algun dels elements del Seguici Popular de Barcelona, pel seu simbolisme, cal que participin en actes el protocol dels quals exigeix la seva presència: grans esdeveniments ciutadans, rebuda de personalitats i caps d'estat. Bàsicament aquests elements són els Gegants de la Ciutat i l'Àliga de la Ciutat pel seu marcat paper de representació municipal. És el cas de la rebuda dels Reis d'Orient, festivitat que requereix un protocol acurat de representació de les antigues rebudes de personatges reials a la ciutat.

Ordre dels elements del Seguici

El Seguici mantindrà un ordre estable dels seus elements en les desfilades i balls segons la diada o celebració:

Festes de la Mercè

(*Toc d'inici, Seguici d'autoritats i Cavalcada*):

Trampes de la Ciutat, Gegants de la Ciutat amb els Capgrossos Macers, Cavallets Cotoners, l'Àliga, el Lleó, la Mulassa, el Bou, el Drac, la Víbria, la Tarasca, els gegants convidats³ i els Gegants del Pi¹ —en el Seguici d'autoritats seguiran el Consistori i la Banda Municipal de Barcelona.

Els balls en el *Toc d'inici* o similars: els gegants convidats obren els lluïments,³ tot seguit ballen els elements del Seguici per aquest ordre: * els Gegants del Pi, la Tarasca, els Cavallets Cotoners, la Víbria, el Bou, la Mulassa, el Lleó, el Drac, l'Àliga, els Gegants de la Ciutat⁵ i en acabar amb el *Toc final* ballen tots els elements.

Processó del *Corpus Christi*.

Per les característiques especials de la processó el Seguici es constituirà en blocs. 1r: Cavallets Cotoners, l'Àliga, el Lleó i els Gegants de la Ciutat amb els Capgrossos Macers i el penó de la ciutat; 2n: Ball de Cercolets, la Mulassa, el Bou i els Gegants del Pi amb el penó del Pi; 3r: Ball de Bastons, la Víbria, el Drac i els Gegants de Sant Roc de la Plaça Nova amb el Nan Cu-cut i el penó de Santa Eulàlia; 4t: la Tarasca, els Gegants Nous de la Casa de Caritat o del Corpus¹ i les Trampes de la Ciutat.

Festes de Santa Eulàlia

(Acte central i mentre sigui circumscrit a l'àmbit de Ciutat Vella): el penó i les aspes de Santa Eulàlia,⁴ el Bestiari Històric de Barcelona: els Cavallets Cotoners, l'Àliga, el Lleó, la Mulassa, el Bou, el Drac, la Víbria, els Gegants de la Ciutat, els Gegants del Pi, els Gegants de la Plaça Nova, la resta de gegants de Ciutat Vella, la resta de gegants de Barcelona i gegants convidats.

Recorreguts del Seguici

Es fixen uns recorreguts estables per a cada un dels actes periòdics anuals on participa el Seguici Popular de Barcelona reflex de la tradició de les pròpies comitatives i com a consolidació del mateix Seguici en un marc festiu i uns espais físics propis.

Festes de la Mercè

El Toc d'inici. Surt del Palau de la Virreina, que fa la funció de Casa dels Entremesos, i es dirigeix per la Rambla i el carrer de Ferran a la plaça de Sant Jaume, autèntica plaça major de la festa, on hi ha la Casa Gran de la ciutat.

Matí de festa major - Seguici d'autoritats. Des de la basílica de la Mercè, on se celebra l'ofici de festa major, fins a l'Ajuntament, passant pels carrers Ample, de Regomir i de la Ciutat.

Cavalcada - Ball de gegants. Com que és un acte on no participa exclusivament ni obligatòriament tot el Seguici Popular de Barcelona, malgrat que encapçali l'acte segons l'ocasió, l'itinerari d'aquest serà en cada moment en funció de les necessitats

del propi acte, ara bé, sempre passarà per la plaça de Sant Jaume com a punt central del recorregut.

Festa de Santa Eulàlia

Seguici. Com que és un acte on no participa exclusivament el Seguici Popular de Barcelona, malgrat que encapçali l'acte, i com que pel moment se circumscriu al marc de Ciutat Vella, el seu itinerari es determinarà en cada moment en funció de les necessitats del mateix acte; ara bé, sempre es passarà pels indrets de reconeguda tradició *eulalienca*: la baixada de Santa Eulàlia, on es troba la fornícula de la santa, el carrer del Bisbe, on hi ha la porta de Santa Eulàlia de la catedral, i la plaça de Sant Jaume, on, sota del balcó principal de l'Ajuntament, es col·loca el penó de Santa Eulàlia.

Processó del *Corpus Christi*

Surt de l'avinguda de la Catedral amb la plaça Nova i hi arriba, seguint el mateix recorregut que la processó de fidels que organitzada pel Capítol Catedralici de Barcelona precedeix la Sagrada Custòdia entronitzada en el tron del rei Martí i sota tàlem.

En el cas que per circumstàncies diverses la processó de fidels patís alguna modificació que la circumscriu als recintes eclesiàstics, o que es decidís de separar-la de la processó festiva, el Seguici Popular de Barcelona establiria un recorregut i un horari d'acord amb les seves història i tradició.

Lluïments dels elements del Seguici

Festes de la Mercè

El Toc d'inici. A la plaça de Sant Jaume es faran els balls i salts de lluïment dels elements d'imatgeria i els balls populars del Seguici Popular de Barcelona i dels convidats que tinguin dansa o representació propis;³ actualment amb el següent ordre:¹ els Gegants del Pi, la Tarasca, els Cavallets Cotoners, la Víbria, el Bou, la Mulassa, el Lleó, el Drac, l'Àliga, els Gegants de la Ciutat⁵ i en acabar amb el *Toc final* ballen tots els elements.

Seguici d'autoritats. A la sortida de l'ofici les colles locals de castellers, a més de les colles convidades que vulguin, faran els pilars de salutació a les autoritats. La resta del Seguici muntarà la passada des de la basílica de la Mercè fins a la plaça de Sant Jaume. En entrar a la plaça els Gegants de la Ciutat i l'Àliga de la Ciutat ocuparan un lloc preeminent. La resta del Seguici seguirà la passada entrant a l'interior de l'Ajuntament i els castellers restaran fora a la plaça. Només els Gegants de la Ciutat i l'Àliga faran els seus balls tradicionals, interpretats per la Banda Municipal. Els balls de l'Àliga i els Gegants de la Ciutat sempre seran presidits des de la balconada principal de l'Ajuntament per l'alcalde de la ciutat.

Cavalcada - Ball de gegants. La cavalcada l'encapçalarà el Seguici Popular de Barcelona, en el cas que hi participi. El Ball de Gegants, cloenda de l'acte, serà presidit com a element principal i singularitzat pels balls dels Gegants de la Ciutat i de l'Àliga de la Ciutat, si es que així s'acorda i l'espai reuneix les condicions del present protocol.

Festa de Santa Eulàlia

En el Seguici de Santa Eulàlia no hi han lluïments dels elements del Seguici Popular de Barcelona. Per tradició, els Gegants de la Plaça Nova ballaran al peu de la fornícula de santa Eulàlia, a la baixada de Santa Eulàlia, i en arribar a la plaça de Sant Jaume, la centenària dansa del *Ball de santa Eulàlia*.⁶

Malgrat tot, hi ha la intenció que la Festa de Santa Eulàlia esdevingui una celebració en l'àmbit de tota la ciutat amb una participació del Seguici Popular de Barcelona reglamentada de manera similar al Seguici de la Mercè. Mentre sigui una festa circumscrita al marc de Ciutat Vella la participació del Seguici Popular és per convicció i voluntat dels mateixos col·lectius que la integren.

Processó del *Corpus Christi*

Els elements del Seguici Popular de Barcelona, al final de la processó, faran una reverència d'acatament al pas de la Custòdia, mentre els castellers aixequen uns pilars d'honor en silenci.

Hi ha la intenció de recuperar els salts i balls dels elements integrants del Seguici Popular de Barcelona en acabar la processó amb un esquema similar al del *Toc d'inici*. La Comissió de Seguiment del Seguici estudiarà la millor manera de realitzar el projecte.

Músiques i coreografies

Cada element d'imatgeria del Seguici Popular de Barcelona gaudeix d'un ball propi amb la seva música i coreografia, pròpies, originals i en algun

cas de remarcable tradició, que seran executades en els lluïments.

En seguicis, processons i passades s'interpretaran melodies escaients que facilitin la desfilara dels elements amb dignitat, solemnitat i les característiques determinades corresponents a cada un dels elements.

Formacions musicals

Els grups musicals que participin en el Seguici Popular de Barcelona com a acompanyament musical dels elements d'imatgeria seran els suficients i de qualitat reconeguda al marge del tipus de formació de què es tracti, sempre, però, seran de les característiques de la Banda Municipal de Barcelona, dels Ministrils del Camí Ral o altres formacions de ministrils, ministrers, cobles, cobles de tres quartans, mitges cobles i formacions de grallers, dolçainers, cornamusaires, flabiolaies i percussions.

En els lluïments les formacions musicals seran perfectes coneixedores i intèrprets de les melodies corresponents a les danses de cada un dels elements. Pel que fa a les danses dels Gegants de la Ciutat i de l'Àliga, en el ball de la plaça del Seguici d'autoritats, les melodies seran interpretades per la Banda Municipal de Barcelona.

En seguicis, processons i passades les formacions musicals seran les suficients en quantitat per cobrir les necessitats musicals de tots els participants i s'escolliran entre els tipus especificats en l'apartat corresponent i sempre

d'acord amb uns criteris de gran qualitat musical. Pel que fa a l'Àliga i els Gegants de la Ciutat, l'Àliga serà acompanyada per una formació de ministrils i els Gegants ho seran per un o més flabiolaies exceptuant en la Cavalcada - Ball de Gegants, que ho seran per una formació de grallers o una cobla de tres quartans.⁷

En tot cas l'Ajuntament garantirà l'assistència dels acompanyaments musicals per a cada un dels elements del Seguici Popular de Barcelona en tots els actes d'aquest protocol i segons els criteris especificats en aquest apartat.

Comissió de Seguiment del Protocol del Seguici Popular de Barcelona⁸

Es constituirà una comissió de seguiment del protocol del Seguici Popular de Barcelona que en tot moment analitzarà aquest protocol, els actes en els quals ha de participar el Seguici (ordres, protocols, representativitats, danses, etc...), la incorporació d'altres col·lectius que ho sol·licitin, la participació del Seguici en actes puntuals fora d'aquest protocol, la participació en el Seguici d'elements i/o col·lectius forans, la participació del Seguici fora dels límits de la ciutat en actes ressenyables i qualsevol imprevist o conflicte que pugui sorgir al voltant del Seguici i el seu protocol.

La Comissió de Seguiment estarà integrada amb veu i vot per un representat dels Gegants de la Ciutat, un de l'Àliga de la Ciutat, un de la Coordinadora de Geganters de Barcelona, un de la Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella - Bestiari Històric de Barcelona, un de l'ICUB, un del Gabinet de l'Alcaldia, més

un assessor de fora de la ciutat, amb veu i sense vot, especialista en cultura popular i tradicional i protocols de seguicis. Així mateix, si s'aprova la incorporació d'un nou col·lectiu al Seguici, aquest disposarà d'un representant en la Comissió de Seguiment.

Convocatòria del Seguici Popular de Barcelona

El Seguici Popular de Barcelona serà convocat per l'alcalde de la ciutat mitjançant el seu Gabinet d'Alcaldia i Protocol, d'acord amb la tradició de convocatòria de les solemnitats municipals.

En tot cas aquesta serà la fórmula protocol·lària de la convocatòria que efectuarà la Comissió de Seguiment.

Participació d'altres elements i altres col·lectius en el Seguici Popular de Barcelona

De la ciutat

Altres col·lectius de cultura popular que facin la funció de representació de tot el seu col·lectiu o àmbit a la ciutat podran participar en el Seguici Popular de Barcelona mitjançant la sol·licitud de la coordinadora, agrupació o federació corresponent, sempre que l'element o col·lectiu reuneixi un nivell de qualitat i uns criteris de dignitat d'acord amb el Seguici, i amb l'acord unànime de la Comissió de Seguiment del Protocol del Seguici.

De fora de la ciutat

La participació en el Seguici Popular de Barcelona d'elements i/o col·lectius de cultura popular no

pertanyents a la ciutat de Barcelona només es considerarà en casos molt excepcionals que per la singularitat, el simbolisme o la representació de l'element o el col·lectiu i la circumstància de la seva presència així ho aconsellin, sempre que l'element o el col·lectiu reuneixi un nivell de qualitat i uns criteris de dignitat d'acord amb el Seguici, i amb l'acord unànim de la Comissió de Seguiment del Protocol del Seguici.

Actuacions del Seguici Popular de Barcelona fora dels límits de la ciutat

El Seguici Popular de Barcelona, en el seu conjunt i ostentant el títol com a tal, com a protocol municipal, no preveu com a fet habitual la seva participació en actes fora dels límits de la ciutat. L'excepció pot ser considerada en el cas que la singularitat de l'acte o l'indret proposat sigui reconeguda per unanimitat per la Comissió de Seguiment del Seguici o perquè la proposta es consideri beneficiosa per a la ciutat i els seus símbols populars.

Aquests protocols han estat redactats i aprovats, i signats a la ciutat de Barcelona el 31 de maig de 1996 per:

Associació Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella - Bestiari Històric de Barcelona
Coordinadora de Geganters de Barcelona
Institut de Cultura de Barcelona - Ajuntament de Barcelona

REVISIONS DEL PROTOCOL DEL SEGUICI POPULAR DE BARCELONA

- 1.** L'any 2001 s'incorporen al Seguici els recuperats Gegants de Santa Maria del Mar.
- 2.** L'any 1999 l'Associació de Festes de la Plaça Nova va fer donació de l'Àliga de la Ciutat a l'Ajuntament de Barcelona, conservant-ne el manteniment i l'administració.
- 3.** Des de l'any 2000 s'ha suprimit la parella de gegants convidats al Seguici inaugural i al Toc d'inici de les Festes de la Mercè.
- 4.** Des de l'any 1998, en les Festes de Santa Eulàlia al Seguici de Santa Eulàlia s'incorpora la Gegantona Laia.
- 5.** Des de l'any 2002 al Toc d'inici s'incorpora el Ball de Diables integrat per membres de la Coordinadora de Colles de Diables de Barcelona.
- 6.** Des de l'any 1998 en finalitzar el Seguici de Santa Eulàlia, a més de ballar els Gegants de la Plaça Nova el Ball de santa Eulàlia, els Gegants i l'Àliga de la Ciutat també fan els seus balls de protocol. Des de l'any 2003 ho fa la Gegantona Laia.
- 7.** Des de l'any 2009 els Gegants de la Ciutat disposen d'una formació musical pròpia integrada per tres flabiols i amb tamborí i un fiscorn.
- 8.** La Comissió de Seguiment del Protocol del Seguici Popular de Barcelona mai no ha estat constituït oficialment. Amb l'aprovació del Protocol Festiu de Barcelona aquest punt del Protocol del Seguici Popular de Barcelona queda subjecte a la revisió que se'n determini.

Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona

Annex IV

Protocol de les diades castelleres de les festes de la ciutat

criteris del servei de festes i participació cultural de l'Institut de Cultura de Barcelona per a les actuacions de castellers a les festes de la ciutat

PREÀMBUL

Aquest document fixa les bases per les quals es regularan les diades castelleres de les festes majors de la ciutat de Barcelona: Santa Eulàlia i la Mercè.

Els criteris que estableix aquest document són fruit del consens o de les opinions individualitzades de les colles castelleres existents a la ciutat en el moment d'avaluar les diverses possibilitats i de l'Institut de Cultura de Barcelona, i tanquen amb un alt percentatge d'acord tot un procés que ha esdevingut llarg i fatigós.

Es vol insistir que les bases que es fixen en aquest document són el resultat de l'escrutini de les opinions directes, manifestades per escrit, de la totalitat de les colles barcelonines afectades, i de

l'anàlisi acurada, per part del Servei de Festes i Participació Cultural de l'ICUB, de totes les dades obtingudes i de les possibles fórmules d'aplicació.

I. Festes de Santa Eulàlia

La diada castellera de la festa d'hivern se celebrarà el diumenge més proper al 12 de febrer (festivitat de Santa Eulàlia) a la plaça de Sant Jaume i pels volts de la una del migdia.

La participació, voluntària, serà oberta a la totalitat de les colles castelleres establertes a la ciutat de Barcelona.

En el cas que hi participin fins a tres colles, es faran les tres rondes tradicionals, amb dret a repetició i pilars de comiat. En el cas que hi participin més de tres colles es farà una primera ronda simultània de totes les colles i dues rondes sense dret a repetició, per l'ordre establert a plaça per acord de totes les colles, i pilars de comiat.

II. Festes de la Mercè

Durant les Festes de la Mercè hi haurà dues jornades castelleres, a més dels pilars de salutació a la sortida de l'ofici de la basílica de la Mercè, el migdia del dia 24 de setembre, que seran voluntàries i obertes a totes les colles locals i convidades. Una, la diada de la Mercè (24 de setembre) i l'altra el diumenge (o festivitat local) anterior o posterior al dia 24 segons el calendari del programa de festes. En el cas que la festivitat de la Mercè s'escaigui en diumenge, la segona diada castellera es farà el dia que sigui declarat festiu pel Ple Municipal. En el cas que cap dia sigui declarat

festiu pel Ple Municipal, la diada se celebrarà el dissabte anterior al dia 24 de setembre. Ambdues diades se celebraran a partir de dos quarts d'una del migdia a la plaça de Sant Jaume.

La diada de la Mercè serà la jornada destinada a les colles locals de la ciutat. La participació serà oberta a totes les colles locals constituïdes abans del mes de juliol anterior i que en aquesta data hagin assolit almenys el nivell de colla de sis segons els criteris establerts i acceptats per la Coordinadora de Colles Castelleres de Catalunya (haver fet més de tres sortides a plaça on s'hagin descarregat com a mínim sis castells de sis pisos), i sempre que hi hagi el compromís en ferm que en cap de les rondes de la diada no s'intentarà aixecar cap castell de nivell inferior al 4 de 6, a excepció dels pilars de comiat.

El període que es considerarà per valorar l'assoliment o no del nivell de colla de sis atesa la data de les Festes de la Mercè i la necessitat de tancar el programa al més de juliol, serà el comprès entre la diada de Sant Joan de la temporada anterior i la diada de Sant Joan de la temporada en curs.

L'Institut de Cultura de Barcelona, i el seu Servei de Festes i Participació Cultural, valorarà les actuacions de les colles participants i es reserva la potestat de considerar la seva participació en la diada de l'any següent en el cas que alguna colla no assoleixi carregar tots tres castells si són de nivell de sis, o de carregar almenys dos castells si són de més nivell que sis.

El diumenge de festa major serà la diada de colles convidades. Es procurarà que aquestes siguin seleccionades entre les de nivell més alt de la temporada. El nombre de colles convidades es fixa en dues. En la jornada del diumenge o de colles convidades, la Colla de Castellers de Barcelona actuarà com a tercera colla i amfitriona de la plaça.

Els anys que la festivitat de la Mercè s'escaigui en diumenge, aquest dia es mantindrà com a jornada castellera de colles convidades, mentre que la diada de colles locals serà el dia que sigui declarat festiu pel Ple Municipal. En el cas que cap dia sigui declarat festiu pel Ple Municipal, la diada de colles locals es celebrarà el dissabte anterior al dia 24 de setembre.

Disposició final

Aquests criteris prevaldran almenys fins que una possible futura i desitjable Coordinadora de Colles Castelleres de la Ciutat de Barcelona no en consensuï, acordi i proposi d'altres a l'Institut de Cultura de Barcelona.¹

Barcelona, juliol de 2000

1. L'any 2006 es va constituir la Coordinadora de Colles

Castelleres de la Ciutat de Barcelona.

Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona

Annex V

Celebracions de territori limitat d'arrelada tradició barcelonina

1. PROPOSTA

Proposta de redacció de protocols de districtes i barris

El *Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona* abasta actes de festes i celebracions reconegudes com a pròpies a tot Barcelona. Distintives de tot el territori municipal i que s'han consolidat com a convocatòria festiva per a tots els ciutadans sense cap mena d'exclusió.

Es reconeix, però, la riquesa, la importància i la singularitat de totes les festes i les celebracions arrelades en qualsevol part del territori barceloní (districte, barri, carrer, plaça...), on podem trobar tradicions, costums, elements festius i gastronòmics que defineixen i distingeixen el seu territori. Celebracions que són inseparables de la realitat festiva, social i patrimonial de barris i antigues viles del pla de Barcelona i que, malgrat el seu abast limitat a un territori, són conegudes per la resta de la ciutadania i més enllà dels límits de Barcelona. És per aquest motiu que la Comissió de Redacció del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona en re-

comana també la redacció de protocols específics per part de les entitats i els organismes vinculats més propers a cada realitat festiva i patrimonial de barri, districte o antiga vila.

2. RELACIÓ

Relació (només a tall d'exemple) d'algunes festes (f), tradicions (t), elements singulars (e) i gastronomia (g) de barris, districtes o antigues viles susceptibles d'entrar en protocol.

Gener

- t. Cavalcada de Reis als barris
- t. Cavalcada de Reis de Sants - Les Corts
- t. Cavalcada de Reis de Nou Barris
- e. Festival Tradicionari a Gràcia
- t. Tres Tombs a Sant Andreu del Palomar
- t. Tres Tombs infernals a Sant Andreu
- t. Revetlla Mallorquina de Sant Antoni a Gràcia
- e. Foguerons de Gràcia
- f. Festa del barri de Sant Antoni
- g. Tortells de Reis
- g. Tortells de Sant Antoni

Febrer

- t. La Candelera
- e. Balls de Gitanes de la Guineueta
- e. Ball d'en Serrallonga de Gràcia
- f. Festa de Santa Eulàlia a Sarrià, Festa del barri de Navas
- g. Aspes de Santa Eulàlia

Carnaval

- t. Arribos, bans, rues, enterros als barris
- t. Rua de Sants
- t. Rua de Gràcia
- t. Carnavalada de la Barceloneta
- t. Ravalostada del Raval
- e. Bans de Carnaval de Gràcia i Sants
- t. Ral·li Barcelona-Sitges d'automòbils antics
- g. Coques de llardons
- g. Botifarres d'ou
- g. Truites
- g. Ranxos (escudella)
- g. Sardines i arengades

Març

- t. Festa de Sant Medir (Gràcia, Sants, Hostafrancs, la Bordeta, Sarrià, Sant Gervasi...)
- e. Colles de Sant Medir
- t. Festa de Sant Joan de Déu (bombers, hospitals, etc.)
- f. Festa de Sant Josep a Gràcia (valencians)
- f. Festes de Sant Josep Oriol al barri del Pi
- g. Crema de Sant Josep

Quaresma, setmana santa

- t. Fira de Rams a la rambla de Catalunya i la Sagrada Família
- t. Rams als barris
- t. Processons de Setmana Santa als barris
- t. Representacions de la Passió als barris
- e. Caramelles del barri del Coll
- g. Bunyols de Quaresma

Abril

- t. Sant Jordi als barris
- t. Parades de roses i llibres
- t. Aplec a Sant Pere Màrtir
- f. Festa Major del barri de la Sagrada Família
- g. Rosquilles i pastissos de Sant Jordi

Pasqües i corpus

- t. Aplec a Nostra Senyora del Coll
- t. Segona Pasqua, Pasqua Granada o Pentecosta
- e. Societats Corals de la Barceloneta, el Raval i el Poble-sec
- e. Corpus: l'Ou com balla als barris
- t. Processons de Corpus i catifes de flors als barris
- g. "Pamoli" i coques de cirera de Corpus

Maig

- t. Festa de la Santa Creu
- t. Maig Coral
- t. Fires de Sant Ponç
- t. Diada de Santa Rita al Raval
- f. Festes de Primavera (Nou Barris, Poblenou, barri de Sant Just, etc.)
- t. Aplec de la Sardana a Gràcia
- t. Festes de les Creus de Maig (la Cruz de Mayo)
- f. Festa Major del Guinardó, el Bon Pastor, Ciutat Meridiana, la Porta, etc.
- g. Mels i confitures

Juny

- t. Fogueres i revetlles de Sant Joan als barris
- t. Nit del Foc a la Barceloneta
- t. Revetlles de Sant Pere als barris
- f. Festa major de: la Pau, Baró de Viver, Vilapicina, Torre Baró, Baix Guinardó, Can Porta, Font d'en Fargues, Prosperitat, Trinitat Vella, Trinitat Nova, Vall d'Hebron, el Coll, carrers Paraguai, Perú, etc.
- g. Coques de Sant Joan i coques de Sant Pere

Juliol

- t. Processó marinera de la Mare de Déu del Carme
- t. Sant Cristòfol, benedicció de cotxes
- f. Les Bacanals de la Marina
- f. Festa Major dels barris de Sant Pere i Santa Caterina, el Raval, el Poble-sec, Roquetes, el Carmel, Vallbona, etc.
- g. Volants de Sant Cristòfol
- g. Coques de Sant Jaume

Agost

- f. Festa Major de Gràcia
- f. Festes de Sant Roc de la Plaça Nova (Barri Gòtic)
- t. Seguici de Sant Roc al Barri Gòtic
- e. Cucanya de la Plaça Nova
- g. Panellets de Sant Roc de la Plaça Nova
- f. Festa Major de Sants
- e. Nans de Sants
- f. Festa Major d'Horta

Setembre

- f. Festa Major d'Hostafrancs
- t. Ball de Rams d'Hostafrancs
- t. Trepitjada de raïm al barri del Plus Ultra (La Marina de Sants)
- f. Festa Major del Poblenou
- f. Festes de Sant Miquel de la Barceloneta
- e. Canó de la Barceloneta
- t. Aplec a l'ermita de la Bonanova
- f. Festes majors de la Ribera, la Dreta de l'Eixample, Sant Genís, barri de la Mercè, la Font Castellana, la Guineueta, la Salut, la Verneda baixa, el Camp d'en Grassot, Verdum, Sant Gervasi de Cassoles, barri dels Indians, barri del Plus Ultra, etc.

Octubre

- t. Aplec de la sardana a Roquetes
- f. Festa Major de les Corts
- f. Festa Major de Sarrià
- f. Festes del Pilar (aragonesos)
- t. Castanyades als barris
- t. Nit d'ànimes als barris
- f. Festa major de: Montbau, la Teixonera, barri del Congrés, la Rambla, Canyelles, la Torre Llobeta, l'Esquerra de l'Eixample, etc.
- g. Castanyes, moniatos i panellets

Novembre

- t. Tots Sants
- f. Festa Major de Sant Andreu del Palomar
- f. Sant Martí: festes majors del Clot, Camp de l'Arpa, la Sagrera, Sant Martí i la Verneda
- g. Castanyes, moniatos i panellets

Desembre

- t. Cursa Jean Bouin
- t. Fira de Sant Eloi a la Ribera
- t. Fira de Santa Llúcia als voltants de la catedral
- t. Fira de Pessebres a la Sagrada Família
- t. Fira de Sant Tomàs i de Reis a la Gran Via
- t. Fires de Nadal i Reis als barris
- t. Pessebres als barris
- t. Cantades de nades als barris
- t. Cant de la Sibil·la (Santa Maria del Mar, etc.)
- t. Concerts de Nadal (Gràcia, Sants, etc.)
- t. Representacions de Pastorets als barris
- t. Caga Tió als barris
- e. La Carassa
- t. Travessa del port nedant
- e. L'Home dels Nassos
- t. Cursa de Sant Silvestre (o dels Nassos)
- g. Martells de Sant Eloi
- g. Neules i torrons

Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona

Annex VI

Reflexions de la Comissió de Redacció per a la Millora dels Actes Festius de la Ciutat

Mancances, millores i suggeriments

LES FESTES DE SANTA EULÀLIA

La col·locació del penó de Santa Eulàlia

Cal que es doti l'acte d'una gran solemnitat i una acurada realització en la posada en escena i en el seu aspecte musical. Cal, per a les interpretacions musicals, la presència de la Banda Municipal de Barcelona. Cal una difusió més extensa de la cerimònia. Cal que el penó resti a la balconada principal de l'Ajuntament tots els dies de les festes.

El pregó

El llarg dels anys, i segons els diferents models de la festa, s'han experimentat diverses fórmules de realització del pregó de la festa. Cal que el pregó sigui un acte popular i solemne alhora. Cal que se celebri el dia, l'hora i el lloc que facilitin la màxima participació ciutadana. Cal consolidar el repartiment popular entre els assistents de la menja de la diada: el mató de Pedralbes, crema dolça feta d'ous, sucre i llet d'ametlles.

La Gegantona Laia

El Ball de Santa Eulàlia

La ballada de sardanes

Cal que les festes respectin els espais i els horaris de la programació de les ballades i de les audicions de sardanes habituals de les entitats sardanistes, i que siguin dialogants, i que s'estableixin nous projectes festius entorn de la sardana i la cobla de sardanes.

Els concerts

El concert de la Cobla Ciutat de Barcelona

El concert de la Banda Municipal de Barcelona

La Processó de les Laies

Els protocols i el ball de l'Àliga de la Ciutat

Cal assegurar que el *Ball d'honor de l'Àliga de la Ciutat* es faci a l'acte de lliurament dels Premis Ciutat de Barcelona, al Saló de Cent, com a reconeixement als guardonats de cada edició. Cal, així mateix, que, conservant els moments més solemnes i emocionants de l'acte, mantenir o recuperar la Passejada Cívica en l'aspecte cívic, lúdic i didàctic de l'acte amb les intervencions al llarg del recorregut d'un narrador guia de reconeguda solvència i/o popularitat.

El Seguici de Santa Eulàlia

La diada castellera

Els correfocs

Cal que un espectacle pirotècnic o un castell de focs d'artifici clogui les festes amb la solemnitat, contundència i sensació que els escau.

Altres propostes festives de les Festes de Santa Eulàlia

Cal potenciar els col·lectius de cultura popular i els grups artístics joves bastint nous espais de festa i proveint de propostes enriquidores per a les Festes de Santa Eulàlia.

LA FESTIVITAT DEL CORPUS CHRISTI

L'ou com balla

La ballada sardanes

La Processó Festiva de Corpus

Cal que la Banda Municipal de Barcelona participi en la Processó Festiva de Corpus com escau a la solemnitat de la festa. Cal la realització dels balls de tots els elements integrants del Seguici Popular de Barcelona en començar o en acabar la processó amb un esquema i una infraestructura semblants als del *Toc d'inici* de les Festes de la Mercè, per donar més contundència a la Festa de Corpus.

Els Gegants del Corpus de Barcelona

Altres propostes festives de la festivitat del Corpus Christi

Itinerari de portes obertes

Exposició del Seguici Popular

Les menges del Corpus

Cal la difusió de les menges pròpies de la celebració del Corpus. El *pamboli* o *pamoli*, dolç anisat de farina, ou i sucre, i la coca de cireres, dolç de farina i sucre fornat amb cireres naturals.

Els guarniments florals

Cal plantejar un programa específic de guarniments florals de patis, carrers i espais singulars de la festa que generi un circuit ornamental i artístic. Cal afavorir la recuperació popular dels guarniments florals amb catifes de flors i enramades de verd i ginesta.

LES FESTES DE LA MERCÈ

El Seguici Popular de Barcelona

Cal que el Seguici Popular de Barcelona, en totes les seves manifestacions festives, s'enriqueixi i guanyi presència i solemnitat amb la recerca i la restauració de nous elements i balls d'arrel barcelonina documentada.

El Seguici inaugural

El Toc d'inici

El Matí de festa major

Les matinades de grallers

Les galejades de trabucaires

Els balls i la Passada de Gegants i Nans

El Seguici d'autoritats

Els balls de l'Àliga de la Ciutat i els Gegants de la Ciutat

Les diades castelleres

La Diada Castellera de la Mercè (o Diada Castellera de Colles Locals)

La Diada Castellera de Colles Convidades

El Galop de la Mercè

Cal que el Galop de la Mercè tingui tot el suport, tant en infraestructures, música, etc., al marge de l'evolució de la resta de la programació, per consolidar el ball com una cloenda popular de la festa.

La Cavalcada de la Mercè

Cal que la Cavalcada de la Mercè continuï rebent tota mena d'esforços perquè continuï sent el gran acte central de les Festes de la Mercè. Així mateix, cal un altre gran acte itinerant centrat en la tarda del diumenge de la festa on es desenvolupin, com a mostra de la diversitat cultural, tota mena de manifestacions festives d'altres territoris de cultura catalana, d'altres cultures i d'altres disciplines culturals convidades en cada edició de les Festes de la Mercè.

El Correfoc

Cal que el Correfoc de la Mercè s'iniciï amb l'encesa de la Porta de l'Infern a la plaça de Sant Jaume com és de tradició reconeguda. Així mateix cal que, des de l'Ajuntament de Barcelona, es reivindicui l'autoria barcelonina del correfoc (com a concepte genèric).

La Banda Municipal de Barcelona

Cal que, al marge del Seguici d'autoritats i de la interpretació dels balls de l'Àliga i dels Gegants de la Ciutat —actes protocol·laris insubstituïbles per excel·lència— i de la seva actuació en funció de les activitats programades en cada edició de les festes, es mantingui, almenys, el concert que habitualment se celebra la tarda del dia de la Mercè. Aquest concert ha de servir per fer estrenes musicals i experimentar col·laboracions amb altres àmbits culturals.

La Cobla Ciutat de Barcelona

Cal que aquest concert, de notable èxit i renom en els sectors musicals, tingui més difusió i programi en cada edició un repertori excepcional: celebracions, aniversaris, etc. del sardanisme, o aniversaris i homenatges a compositors per a cobla.

El Concurs de Colles Sardanistes

El cant coral

El cant coral és una de les activitats més antigues i arrelades de les Festes de la Mercè, doblement representat a les festes: la cantada de la Federació de Cors d'en Clavé i la cantada de la Federació Catalana d'Entitats Corals. Cal que ambdues cantades mantinguin tot el suport necessari per a cada edició.

Altres propostes festives de les Festes de la Mercè

Falcons

Cal que es consolidi la tradició a la ciutat i es promocioni l'intercanvi aprofitant l'espai, el dia i l'hora que aquesta manifestació ha sabut trobar dins el calendari de les Festes de la Mercè.

Xambanga

Cal que la Xambanga s'integri a la programació de la festa amb el suport escaient.

La Passejada de Bèsties / Nit de les Bèsties

Cal que la desfilada tingui el seu moment àlgid en l'encesa conjunta de tota mena de pirotècnia que totes les bèsties fan en un espai central i adient del seu recorregut.

La Tabalada

El Correfoc dels Petits Diables

Les danses

Balls de bastons: Matí bastoner

MercèDansa

Cal que el MercèDansa es mantingui dins de la programació de les Festes de la Mercè com el que és: una mostra festiva d'un treball de recerca i difusió patrimonial.

Cal que el model del MercèDansa a escala del territori cultural català esdevingui model d'una nova oferta festiva on la dansa tradicional d'altres cultures en sigui l'eix.

Altres danses o activitats amb esbarts dansaires

Cal que aquestes iniciatives de dansa trobin el seu espai estable dins la programació.

La sardana

Cal que les ballades de sardanes es puguin beneficiar de la resta de programació de les Festes de la Mercè programant a la tarda cobles del més alt nivell que també participin com a orquestres de ball a la nit.

Les músiques

MercèFolk

El MercèFolk va néixer com un autèntic festival de músiques folk de la Mercè fruit de l'estreta col·laboració amb el Centre Artesà Tradicionari i el Servei de Festes, amb una oferta diversificada de música folk catalana i internacional de ball i de concert. Actualment no hi ha una proposta musical de concert i de ball nítidament identificable com a programació de folk.

Cal que les Festes de la Mercè disposin d'un espai clarament identificable i d'una bona programació, coherent i actual, de música folk catalana i d'altres cultures convidades, i es creïn dos ambients clars segons els horaris, el ball i el concert, i amb una oferta suficient i diversa.

Havaneres

Les cantades d'havaneres, amb el seu cremat de rom, històricament han estat potenciades com una de les activitats més tradicionals les Festes de la Mercè, amb una gran acollida de públic, sobretot el d'una franja d'edat que troba poca oferta a la

resta del programa de festes. Les cantades d'havaneres se celebraven cada nit de la festa vora el mar (Moll de la Fusta, Portal de la Pau, etc.). Cal que la festa trobi un espai vora el mar on cada vespre o nit de la festa hi hagi una cantada d'havaneres amb cremat de rom programant els millors grups del moment.

Rumba Gitanocatalana

La rumba gitanocatalana és una creació musical autènticament barcelonina. Durant anys les Festes de la Mercè l'han programada amb nombrosos grups barcelonins de rumba i s'ha creat un espai especialitzat en rumba gitanocatalana. Cal que la festa trobi un espai central on cada vespre i nit de la festa hi hagi actuacions de rumba gitanocatalana programant els millors grups catalans.

Bandes de música

Les bandes de música barcelonines, a més de la Banda Municipal de Barcelona, tenen el seu espai dins la festa. Les activitats, que se celebren els matins del diumenge i de la diada de la Mercè, consisteixen en una desfilada musical per la Rambla, al bell punt del migdia, seguida d'un concert normalment a la plaça Reial. Cal que la proposta sigui oberta a totes les bandes de música de l'àrea metropolitana. Cal que, en alguna ocasió, també es convidin bandes de prestigi de les Terres de l'Ebre, el Baix Aragó, el País Valencià o d'altres cultures i altres territoris.

ELS TRES TOMBS DE BARCELONA

Cal tenir en consideració que a la ciutat de Barcelona, al Districte de Sant Andreu, també se celebra la Passada dels Tres Tombs, de gran popularitat i arrelament a la història rural de l'antiga vila de Sant Andreu del Palomar. Cal que aquest acte sigui inclòs en un futur possible Protocol Festiu de Sant Andreu.

EL CARNAVAL DE BARCELONA

L'Arribo

Cal que la figura del Rei Carnestoltes tingui tots els components de brillantor, imaginació i rellevància que històricament el personatge ha tingut a la ciutat de Barcelona.

Els Saraus

Cal que existeixi almenys una convocatòria d'abast de ciutat del *Sarau* del Carnestoltes.

La Rua

Cal que la Rua de Barcelona potenciï la figura del Rei Carnestoltes amb la brillantor, imaginació i rellevància que històricament el personatge ha tingut a la ciutat de Barcelona. Cal que s'obrin tots els circuits de participació i col·laboració amb totes les comissions i entitats del Carnaval a Barcelona

L'Enterro

Cal que la figura del Rei Carnestoltes i el seu seguici funerari tingui tots els components de brillantor, imaginació i rellevància que històricament el personatge ha tingut a la ciutat de Barcelona. Cal que es difonguin les *sardines i arengades vestides* per al seu enterrament i el del Rei Carnestoltes.

Els Gegants del Carnaval

Cal que les figures històriques dels Gegants del Carnaval es potenciïn amb brillantor i amb la seva participació transversal en els actes del Carnaval, especialment a l'*Arribo* i la *Rua*.

Les menges de Carnaval

El carnaval, com a preàmbul de la quaresma, és excés de tota mena d'excessos, i molt significativament d'excessos gastronòmics. Aquest excés és en les menges pròpies de la celebració del carnaval: coca de llardons, botifarra d'ou, *ranxos*, el Dijous Gras, arengades, sardines, coques de recapta per l'*Enterro*.

Cal que s'emprenguin tota mena d'iniciatives per a la difusió de les menges pròpies del carnaval.

LA NIT DE SANT JOAN

Cal que l'Ajuntament, des dels seus diferents àmbits i serveis, consideri el suport i la difusió de les revetlles veïnals de districte, barri, plaça o carrer, i l'afavoriment de l'encesa de fogueres correcta-

ment regulades, amb la col·laboració dels diversos serveis municipals, i en potènci més d'autoritza-des, almenys una per barri. Cal que es consideri la celebració d'una revetlla de ciutat, amb la seva foguera i orquestra de ball, i amb una *Nit del Foc* en la qual participin els col·lectius de foc de Barcelona (diablers i bestiari) i castell de focs d'artifici. Cal que es promoció també, almenys, la revetlla de Sant Pere.

La Flama del Canigó (Els Focs de Sant Joan)

Cal que es col·labori estretament amb l'entitat Tradicions i Costums d'Òmnium Cultural en el manteniment de la solemnitat de l'acte facilitant la distribució de la Flama del Canigó per tots els barris la ciutat.

CICLE FESTIU NADALENC: NADAL A BARCELONA

Cal potenciar les diverses manifestacions festives barcelonines, tant d'abast de ciutat i com locals de barris i districtes, i les iniciatives privades mitjançant una difusió coordinada i exhaustiva

L'enllumenat de carrers i el pessebre de la plaça de Sant Jaume

Cal que es vetlli per una imatge digna i coherent dels elements decoratius d'enllumenat i guarniments nadalencs i dels personatges i motius del pessebre d'acord amb la tradició consensuada.

Les fires de Nadal

Fira de Santa Llúcia

Fira de Sant Tomàs o de Reis

Personatges barcelonins singulars

La Carassa de Nadal

L'Home dels Nassos

Nit de cap d'any

Cal que es dissenyi una proposta adreçada a tota la ciutadania per a la celebració del traspàs de l'any, campanades des de la plaça de Sant Jaume —o un altre espai emblemàtic amb rellotge—, revetlla ciutadana general de cap d'any amb ball, animació, ofertes culturals, gastronòmiques, associatives, etc.

La Cavalcada de Reis

Cal que es vetlli per una imatge digna i coherent dels elements decoratius, l'enllumenat, el vestuari i els personatges: reis, patges, carters i resta de comparses i motius de la Cavalcada, d'acord amb la tradició consensuada. Cal que es vetlli per una imatge global i coherent dels personatges que intervenen en la preparació de la diada de Reis, recomanant a entitats i col·lectius privats o públics i a empreses que facin la recollida de cartes que els figurants que fan aquesta funció no siguin els Reis d'Orient (Melcior, Gaspar i Baltasar) ni el patge Gregori (que restarà per a intervencions

promocionals i institucionals), si no per patges i carters reials, suggerint que cada barri, institució o empresa els doni una personalitat pròpia, creant, amb la reiteració dels anys, una tradició local i particular. Convindria també que es proposi la reconsideració de la presència massiva i comercial dels Pares Noel i Santa Claus.

Edita: **Ajuntament de Barcelona. Institut de Cultura**

**CONSELL D'ADMINISTRACIÓ
DE L'INSTITUT DE CULTURA DE BARCELONA**

President: **Jaume Ciurana i Llevadot**

Vicepresident: **Gerard Ardanuy i Mata**

Vocals: **Francina Vila i Valls, Guillem Espriu Avedaño, Angeles Esteller Ruedas, Isabel Ribas Seix, Ramon Massaguer i Melendez, Antonio Monegal Brancós, David Albet i Sunyer, Josep M. Montaner i Martorell, Flavia Company Navau, Maria del Mar Dierssen i Soto, Daniel Giralt-Miracle Rodríguez, Pius Alibek, Francisco Ivars Castelló**

Barcelona Capital: **Carles Sala, Francesc Fabregat**

CONSELL D'EDICIONS

President: **Jaume Ciurana i Llevadot**

Vocals: **Jordi Martí i Galbis, Jordi Joly Lena, Vicente Guallart Furió, Àngel Miret Serra, Marta Clari Padrós, Miquel Guiot Rocamora, Marc Puig Guàrdia, Josep Lluís Alay Rodríguez, Josep Pérez Freijó, Pilar Roca Viola**

© Textos: **Comissió redactora del Protocol Festiu: Xavier Cordoní, Josep Fornés, Montserrat Garrich, Antoni Lucena, Josep Mendieta, Carles Giner**

© Fotografies: **Pepe Herrero**

Impressió: **Colornet**

Dipòsit legal: B.29146-2012

Ajuntament
de Barcelona